

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasilo slovenskega trgovskega društva „Merkur“.

I. letnik.

V Ljubljani, dne 10. oktobra 1901.

Št. 7.

Potreba trgovske izobrazbe.

Spisal — a.

Trgovina in trgovski stan sta bila v najstarejših časih ob tedanjih enostavnih narodnogospodarskih razmerah majhnega pomena. Čim bolj pa so se narodi razvijali, tem večje so bile njih potrebščine, tem večja je bila izmenjava raznovrstnega blaga — trgovina je rasla, se širila, dobivala čimdalje večjo važnost. Dandanes stopa trgovec vodno bolj v ospredje — od dne do dne je pa tudi težja njegova naloga, se množe zahteve, ki se stavijo nanj glede znanja in duševnega obzorja.

V malem lahko opazujemo ta razvoj v domači hribovski vasi. Kdo je pri nas pred 50 leti sanjal o kaki prodajalnici v oddaljeni mali vasi v hribih? Kdo je tam potreboval petroleja, sladkorja, kave, riža in drugih tujih vrst blaga? Ko so pa vendarle sčasoma začutili potrebo teh snovi, so jih dobivali dotični konsumenti v oddaljenih mestih, v večjih vaseh in trgih. Želja po dobičku, ki je vodilna misel in končni namen trgovine, je izpodbudila posamezne bolj omikane ali vsaj prebrisane ljudi, da so te tvarine kupovali na debelo v mestu, jih vozili domov in tam prodajali na drobno z dobičkom. To je pravi in čisti trgovski smoter. Vidimo pa, da so to delali vedno le bolj prebrisani, bolj premeteni in tudi kolikor toliko bolj omikani in olikani ljudje. Z eno vrsto blaga so vpeljali še druge, kajti v dotiki z meščanskim trgovcem so spoznali še druge vrste snovi, ki bi doma raznim potrebam kako zadostile; iz male priproste prodajalnice je postala večja — za hribovce moderna prodajalnica.

Podjetje ali špekulacija takega branjevca ali prodajalničarja, kakor naj se že imenuje, se je precej časa dobro izplačala. Mož je prodajal, obenem pa je tudi v zameno jemal domače pridelke, katere je v mestu v denar spravljajal ali pa tudi dajal v zameno za drugo blago. To je prvotna trgovina, in ta se nam še dandanes kaže povsod, kjer niso razvite enakomerno tudi druge stroke, kakor poljedelstvo, industrija, in kjer ni omike. Tak prodajalec je dobro izhajal in si pridobil tudi premoženje. Toda on sam je zanesel v svojo vas zanimanje za to novo stroko — za trgovino. Šole, katere so med tem časom napravili, bližnja železnica, ki so jo potegnili skozi dolino, splošna omika, ki je prodrila do hribovske vasi, je izpodkopala zastarelemu prodajalcu tla — in trgovina mu propada, ljudje ga opuščajo ter mu očitajo, da predrago prodaja svoje blago in pa preslabo plačuje domače pridelke. Vse to pa vsled tega, ker je, odkar si je zasnoval svojo malo prodajalnico, vedno ostal na enem in istem starokopitnem stališču in se ni

brigal za to, da bi bil tudi on z duhom časa premenjaval svoje delovanje, da bi se bil zanimal za novodobne zveze in pripomočke, da bi bil tudi on bolj direktno in ceneje kupoval tuje blago in draže prodajal domače izdelke, oziroma da bi se bil tudi on obrnil nekoliko dalje in ne hodil samo v bližnji trg kupovat in prodajat. Njegova okolica se je povzdignila, a on sam je ostal pri starem.

Enako se godi pri nas v preobilnih primerih. Naša dežela, ki ima vse pogoje za industrijski in torej imenitno tudi za trgovinski razvoj, je skoro glede vsega, kar se dela v večjem slogu, v rokah tujcev, ki izkoriščajo vrednost in dobrote našega sveta. Naša trgovina, ki je nekdanj vendar bila vsaj poznana — peša in pojemlje. Mi smo bili svoječasno vajeni prodajati le v bližino. Trst je bil že daleč! Če pa je šlo naše blago preko morja v oddaljene kraje, je to preskrboval gotovo trgovec, bodisi samostojen ali pa tudi le komisijonar, v Trstu; direktno delo je bilo nepoznano. Dandanes pa, ko je cena vsakemu blagu relativno tako padla, in ko vsak trgovec računa na stotinke je direktno delo, direktna trgovina nujna potreba, mogoča pa je le, če pozna dobro razmere dotičnega kraja in če pozna dobro in natančno razne trgovske vede. Sploh trgovina, ki se je nekdanj smatrala za navadno špekulacijo, je postala dandanes težavno delo, ki zahteva mnogo inteligence in obilo študij! Če velja kje rek: »Kolikor se kdo več uči, več zna, če več zna, več zasluži, če več zasluži, več ima, če več ima, več velja in uživa«, potem velja pri trgovini in posebno pri nas! In potrebo dobre izobrazbe čutimo. Že dalje časa in jo čutimo čimdalje huje. Mi nimamo niti navadnega trgovskega naraščaja za svojo malo nerazvito trgovino, z industrijo smo tako komaj začeli. Dan za dnevom se čuje tožba, kako težko je dobiti pisarniških moči, in če se dobe, da nimajo znanja v tej meri, kakor jo zahteva moderna trgovina. Niti za navadne posojilnice in hranilnice ni moči dobiti trgovsko izobraženih ljudi. O eksportu pa še govoriti ne moremo, ker so naši trgovci večinoma samouki na podlagi pičle trgovske izobrazbe, ki so si jo prisvojili v mladih letih po raznih zavodih, ki je omika kakršnažekolibodi, ali trgovska ni. Znani so nam slučajji, da bi bil marsikak trgovec lahko porabil ugodno priliko in jako dobro in uspešno konkuriral in izvažal svoje blago v inozemstvo, ali nepoznanje trgovskih razmer in tujih navad ga je ostrašilo in primoralo, da je omejil svoj delokrog na domača poznana tla in prepustil lepe dobičke in dohodke tujcem, inozemcem. Če se je pa kaj malega vendarle storilo, če se je kaj malega vendarle izvažalo, se je to delalo vedno le na podlagi nevarnih poskušanj z velikim rizikom in negotovim uspehom. Mnogokrat

si je kdo že napravil nekak tir, po katerem mu je šlo primeroma dovolj gladko, ali majhen preobrat v kurzu, nepravilno, pretirano zaupanje v poštenost tujcev — vse to se je bridko maščevalo. Nevednost in nepoznanje trgovine v inozemstvu in trgovine kot take sploh je imelo slabe posledice; ena velika izguba je pokvarila veselje in delo in trud mnogih let.

Precej se je naša trgovina tudi razširila po tujih agentih, ki so, videč v naši deželi dovolj kruha, prišli posredovat nakup in prodajo. Od teh so se naši trgovci mnogo naučili in se še dandanes uče. To pa je ravno najžalostnejše, da nam mora priti tujec kazat, kje imamo iskati zasluzka, in da moramo potem ž njim deliti uspehe in dobičke, katere bi lahko sami imeli in sami uživali. Vse to pa tudi ne pojde več tako naprej! Kajti tako učenje, tak empirizem v trgovini je škodljiv, četudi nam za trenotek donša koristi. Prvič trgovina ni samostojna, je preneokretna, in vsa manipulacija je predolgotrajna, bistro oko trgovca odjemalca to takoj uvidi in spozna ter izkorističa dotičnika domačina ob prihodnji ugodni priliki; drugič pa daje to povod, da prično pritiskati med nas tujci in nas tlačiti, ko so se nekoliko okožili in opomogli. Če trgovec ni samostojen in zaveden, igra vedno jako slabo ulogo in trpi na ugledu. Vrhutega pa je taka trgovska omika površna in enostranska, nima nikake podlage, in ob vsaki neugodni priliki je tak trgovec v grozni zadregi. Vsaka moderna naredba napravi takemu trgovcu križ čez račune, in mož si ne zna pomagati, ker nima podlage; da bi samostojno na temelju trgovske omike pravočasno ukrenil potrebno, niti misliti ni, ker te omike nima in vedno čaka, da ga bo tudi za ta slučaj kdo poučil in mu pokazal pravo pot — konkurenca mu zapre pot.

Kako živo potrebuje trgovec temeljite izobrazbe so uvideli že zdavnaj drugi narodi. Ravno oni narodi, pri katerih je najbolj razvita trgovina in industrija, skrbe z vso vnemo za dobro trgovsko izomiko naraščaja. Pri nas se je doslej v tem oziru splošno malo delalo, na Kranjskem pa še posebno malo.

Trgovec more le tedaj dobro in uspešno izvrševati svojo nalogo, če pozna dobro začetek in konec trgovske operacije, če pozna krajevne razmere producenta in konsumenta. To pa zahteva učenja in ne morda takega učenja, kakor si ga marsikdo misli, ko da svojega dečka, ki ni mogel več v šoli »izdelavati«, v »štacuno«, da postane »trgovec«! To so bili in so še dandanes samouki. Da tudi taki možje pridejo do veljave, da tudi trgovski učenci postanejo veletržci in da zavzemajo v trgovini in človeški družbi odlična mesta, to se ne da tajiti, ali to so bolj ali manj izjeme, taki možje so se le vsled velikanskih duševnih in telesnih naporov tako visoko povzpeli. So pa tudi ravno ti možaki, ti samouki, ki vam bodo vedno in vedno tarnali, da bi bili še mnogo več postali, da bi bili še mnogo bogatejši, če bi bili imeli priliko uživati dobroto trgovskega pouka, če bi bili znali to ali ono stvar tudi teoretično in bi jih ne bile šele bridke izkušnje poučile praktično. Vsaka šola nekaj stane, je naš stari pregovor, tako praktično šolanje je pa še posebno drago; marsikdo je je moral plačati ne le s trudom in delom, ampak tudi z gotovino, ker je vsled nepoznanja stvari imel gmotno

škodo. Da je mnogo trgovcev, pri nas morda večina, ki so dandanes veljaki, le s pomočjo svoje energije in vztrajnosti dospelo do tega, kar so, to nam je znano, koliko se jih je pa ponesrečilo, tega pa pač nebeden ne opazuje, ker je človeška narava že taka, da se briga le za tiste, ki kaj imajo ali kaj veljajo, ostalo pa se poizgubi v morju vsakdanjega življenja in se pozabi.

Marsikdo dandanes toži: stari časi zlati časi; večina trgovcev tarna: dandanes ni mogoče več nič zaslužiti, ni več tako, kakor je bilo nekdanj, trgovina ne nese nič več! No, res je, časi so se izpremenili in se še izpreminjajo. Ali taki jadikujoči trgovci naj si trkajo na prsi in priznajo: časi se izpreminjajo, ali mi se ne izpreminjamo ž njimi! Trgovci smo ostali, kakršni smo bili, starokopitni samouki brez podlage; kakor je kupoval in prodajal oče, tako kupuje in prodaja sin. Časi so se izpremenili, trgovci pa ne ž njimi, ljudstvo pa je splošno postalo mnogo bolj olikano in zavedno. Tu tiči naših trgovcev največje zlo! Le vzemimo navadnega mestnega kramarja, ki v mestu ne more več izhajati in prodaja kvečjemu še kakemu deželjanu, ki je v mesto prišel, in prestavimo ga na deželo: kako lepo ulogo vam igra tam, kako vam pozna »trgovino«, kako vam služi denar in bogati — z istim blagom, z isto znanostjo, katero je imel v mestu. Iz istega vzroka pa pri nas ravno tujci »delajo«. Oni nimajo nekdanjih »zlatih časov«, žive z nami, ali bolj trgovsko izobraženi so. Isto opazujemo tudi v drugih deželah in v drugih mestih; če začne trgovina pešati in če ima dežela le količkakaj pogojev za trgovski obstanek, naselijo se takoj tujci in potegnejo trgovino nase.

Tega žalostnega razmerja ne opažamo samo na Kranjskem, ampak na jugu sploh; glavno naše pomorsko mesto Trst, ki je pred nemnogimi leti zavzemalo v trgovini v Evropi četrto mesto, je padlo tako grozno, da tega niti Tržačanje sami ne vedo ne — prišlo je nekako na dvajseto mesto, posebno, kar se tiče intenzivnega dela; vzlic vsem državnim podporam, javnim skladiščem, subvencioniranemu Lloydu ne more nikamor, nekdanj mrtva Genova in mala Reka mu režeta kruh izpred ust.

In zakaj ta nazadek? Kako je prišlo do tega, da je Trstu že celo Hamburg nevaren glede uvoza z vzhoda? Tržaški trgovci niso bili kos zahtevam moderne trgovine, niso napredovali s časom, ostali so pri starih načelih, kvečjemu so si prisvojili še slaba nova in jeli mešati politiko s trgovino. Prišli pa so trgovsko izobraženi Nemci in vzeli svetovno trgovino (posebno s kavo) v roke, in Tržačanje gledajo sedaj, kako jim odpada kos za kosom, kako jim gineva njih veletrgovina in prehaja v roke tujcev, željno pričakujoč druge železniške zveze s severom, katera pa jim bo dala zadnji sunek, pripeljavši še več Nemcev in Čehov v Trst. Čudil se bo temu nazadovanju, kdor ve, da ima Trst dve trgovski šoli: eno, ki je najstarejša ne le v Avstriji, nego tudi v Evropi in je višja trgovska šola ali akademija, ki je v celi Avstriji edina popolnoma državna trgovska šola, in drugo, ki je trgovska visoka šola, Revoltella. No, tudi tu velja, kar smo rekli o trgovcih: časi so se izpremenili, šoli pa ne. Poleg vsega pa še šovinizem! Znan nam je primer,

ko je neka slovenska tvrdka nekemu zagrizenemu laškemu veletržcu poslala naročilo, pisano slovenski, ta pa je odgovoril — dasi je vedel, zakaj gre, ker v Trstu vsak Lah kolikor toliko slovenski ume — da naj se mu pošlje naročilo pisano laški ali pa nemški! Dotični slovenski odjemalec pa, ne bodi len, pošlje naročilo neki nemški tvrdki (nemški podanik je celo). Ta si pa da naročilo predstaviti in pošlje blago; pozneje je zveza postala trajna, in Nemeč je vzel slovenskega korespondenta. Da je tako strastno postopanje veliko škodovalo in škoduje še dandanes, četudi mlajši trgovci že jako radi kličejo in vabijo ljudstvo v našem jeziku, to je umevno, ker je Trst obdan z našim življenjem, ali mnogo več pa je škodovala nevednost in pa ž njo zvezana zapravljivost. Mislilo se je splošno, da je ljudstvo, s katerim so v dotiki, nazadnjaško, da ne more doseči nikdar njih, ki imajo 2000letno kulturo, da nihče ne more prekositi njih, ki so bili prvi bankirji in trgovci evropski, njih, ki so menici dali življenje in ustvarili trgovski jezik in trgovska pravila, njih, ki so jim bili celo angleški kralji dolžni milijone, njih, h katerim se je cela Evropa hodila učiti! Niso znali živeti s časom, niso vedeli, da je za obstoj, tembolj pa še za napredek neobhodno potreba, da, poprečno vsaj, mora učenec prekositi mojstra! Kolikokrat slišimo še dandanes od takih domišljavih trgovcev, ki z zavistjo opazujejo napredek kakega Slovenca: glejte no, kdo bi si bil mislil, da bo ščavo tako daleč prišel! Ker so pa vedno same sebe cenili za premočne in neomagljive, so živeli preveč razkošno, kakor da bi njih dohodki nikdar ne mogli usahniti. Življenje v Trstu za časa »Karnevala« je presegalo dostikrat meje največjega luksusa, in če kdo tega ni videl, ni verjel popisom; ni čuda, da so se vozili ljudje z daljnega severa v Trst, da si ogledajo »corso«. Pa tudi med letom so si, privolili življenje razkošnežev. Še dandanes pripovedujejo ljudje in kažejo s prstom za marsikaterim revežem, ki hodi od hiše do hiše prosjačit, kak bogataš je bil. Samo po enkrat na teden je odpiral skladišče in prodajal kavo, pa ne morda po eno ali dve vreči, za tako naročilo se še zmenil ni — manj od sto vreč on ni prodal! Ostale dni pa je preživel v veseli družbi v mestu ali pa na deželi! To je bilo življenje, to je bilo veselje, to so bili lepi stari časi! (Dalje prih.)

Trgovina.

Spisal A. L.

IV.

(Dalje.)

Trgovec in trgovski stan.

Računanje in uredba.

Narodno gospodarstvo kaže razmerje med naravo, kapitalom in delom: čim ugodnejše je to razmerje, tem ugodnejše je narodovo stanje, tem močnejši, srečnejši je narod. Narodnogospodarska veda naj bo narodu to, kar je vera (— vsak človek ima vero —) posamezniku: prvo in zadnje navodilo njegovemu dejanju in nedejanju. Narodnogospodarska veda kaže, da pride vedno toliko in toliko dobička na toliko kapitala in dela, in da dobiček je gotov tam, kjer so

zanj dotični pogoji. Narodno gospodarstvo uči, da se dobiček v tolikem in tolikem času enakomerno razdeli, in da gre sploh tudi v narodnem gospodarstvu — to je v večji dobi njegovi — vse po svojih trdnih pravilih.

Iz tega povzemimo, da je treba, predno se lotimo trgovine, preračunati narodnogospodarske pogoje za trgovino. Tukaj ne moremo razpravljati o narodnogospodarskih pojmih (to morda storimo pozneje); tu hočemo izpregovoriti le o nekaterih principih, zdravih kalkulih, ki naj trgovce vodijo pri početku trgovine in pozneje.

Različne cene še niso znamenja različnim dobičkom! Velik trgovski promet naredi lahko pri nižjih cenah isti dobiček kot višje cene pri manjšem prometu. Obrni 1 goldinar devetkrat z enim procentom, pa ti bo dal deset procentov! In to je prava trgovina, trgovina, ki izpolnjuje svojo narodnogospodarsko nalogo! Delo tukaj nadomešča kapital. Mali trgovec, tu ti je garancija za obstanek. Tu zopet vidiš, da delaven človek lahko povsod živi!

Kadar delaš z malimi procenti, treba ti bo torej delati per kasa! Zakaj! ker boš le tako lahko obračal in obrnil denar večkrat. Uredi si torej trgovino tako, da boš dajal poceni, a denar takoj! S početka ti morda ne pojde. Ali kmalu bo kupovalec zapazil, koliko si je s tem na boljšem, in dobil bo denar kjerkoli, ker bo pri tem zaslužil. Tu treba torej vztrajnosti trgovcem. Ti bodo koristnost zgornjega kalkula menda lahko uvideli. Pri nas se plačuje navadno čez 3 ali čez 6 mesecev. Če dobiš plačilo takoj in delaš, recimo, z dvema procentoma, lahko v tistih treh ali šestih mesecih trikrat ali šestkrat za isti denar kupiš in zopet prodajš. To bo torej že pri enem kupovalcu, t. j. pri enem plačilu per kasa zdalo šest ali dvanajst procentov, če delaš po dva procenta! Po tem si lahko na prste izračunaš, koliko denarja pravzaprav skozi okno vržeš, če daješ na upanje! —

Toda nekoliko odstotkov je treba pri tem račununu vseeno odbiti. Tisti, ki takoj plača, zasluži namreč popust. Popust ali diskont naj ima vsak priden plačevalec že zato, da bo z vzgledom druge privabil... Toda ta popust vendarle ne pride toliko v poštev. Za zamudna plačila naj se namreč zaračunijo zamudne obresti. Te in popusti si v trgovini precej odvagajo. — Sicer izpregovorimo o plačilih per kasa še pozneje morda. —

Ali pa je trgovino na kredit popolnoma zavreči? Ne, toda v to trgovino se ne spuščaj, če nimaš kapitala! Bogat človek ima več skrbi, reven ima več dela, to je staro pravilo. Slovenščina ima za kredit dobro besedo: na upanje. S to besedo je izražen riziko, ki ga ima trgovec, ki dela na kredit; riskira pa lahko samo tisti, ki kaj ima. — Pri trgovini, oziroma pri prodaji je trgovcu treba še posebno bistrega očesa: z enim pogledom mora presoditi, komu lahko upa. Sicer tudi to ni težko: prodaj dotičniku, ki išče kredita, kako malo stvar, in takoj boš lahko spoznal moža, ki imaš ž njim opraviti. Pri nas požre trgovina na upanje vsako leto Bog ve koliko dobička, pa tudi denarja. Koliko dolžnikov pa pri nas plačuje upniku redno obresti? »Gospod, počakajte no! O

sv. Mihelu bom prodal, pa bom dobil in bom plačal vse.« Ko pride sv. Mihel, pa plača nekaj obresti, vse pa navadno o sv. Nikóli. In naš trgovec ima dobro srce in pusti. Morda so nekateri pri nas res obogateli pri velikih obrestih, — večinoma to niso bili trgovci; ali še veliko več je pa naših trgovcev, ki obresti sploh ne jemljejo, ali pa včasih za obresti kako kokaš! Naj jim torej povemo, da s tem narodnemu gospodarstvu prav nič ne koristijo, ker popuščene obresti nikomur ne hasnijo, če ne kvečjemu prijatelju krčmarju; škodijo pa na ta način narodnemu gospodarstvu veliko, če drugače ne, s tem, da ga desorganizirajo. Kdor ne zahteva tistega, kar mu gre, tisti ni mož; trgovec naj si pa še posebej zapomni, da je, kadar je v trgovini, v narodnogospodarski službi, in služba ne pozna nobena ozirov.

Kakor smo torej rekli, je za nas, ki nismo kapitalisti, edino umestna trgovina per kasa. Ta bo sploh morala nastopiti v srednji in mali trgovini kmalu povsod. Velika trgovina izpodriva malo dan na dan bolj, in čim bolj se bodo množila prometna sredstva, tem hujši bodo časi za malega trgovca. Gledati bo moral na vseh koncih in krajih, kako si bo pomagal. In tu bo v prvi vrsti treba dvojnega pravila, prvič: vodi trgovino in delaj v njej sam, in drugič: skrči stroške za svojo osebo, kolikor le moreš! V prvem pravilu bo iskal manjši trgovec prednosti pred velikim v tem, da bo sigurneje in točneje postregel. V velikih trgovinah, kjer je delavski aparat velik, ni mogoče, da se ne bi kdaj kaj prezrlo, oziroma napak zagrabilo. V mali trgovini, ki jo trgovec, t. j. gospodar lahko sam pregleda, naj bo to izključeno, in to bo za življenjsko moč dotične trgovine sila velike važnosti, ker se bo pri manjših potrebah, ki so navadno hitre, vse držalo gotovo rajše manjšega trgovca. Na drugo stran bo pazil mali trgovec, da bo malo potrošil, in da ostane več denarja v predalu. S tem pritrganim denarjem se bo pomalem, ali mesec za mesecem lepo večala glavica — ne pozabi, da rodi lahko en goldinar na leto dvanajst goldinarčkov! — in sčasoma se bo že kaj poznalo.

Kolikor ne zmoreš v prodajalnici sam ali s svojci — v tem oziru je podoben mali trgovec malemu kmetu — pa glej, da boš imel v vsakem oziru dobre in zveste pomočnike. Kako si jih pridobiš? S tem, da boš imel zanje srce. Uslužbencu veljaj za prvo služba, gospodarju pa veljaj za prvo uslužbenec! Kadar bo uslužbenec videl, da gospodar zanj skrbi po očetovsko, da mu vse privošči, kar le more, kakšen bi moral biti, da ne bi čutil v sebi hvaležnosti, vesti, nagnjenosti in skrbi za hišo? Če uslužbenec prosi enkrat na leto za par dni dopusta, in mu gospodar reče: pojdi 4 dni, jaz ti zaupam, kolikor hočeš —, kakšen človek bi to bil, da bi 4 dnem samolastno dodal petega?! Stavim, da se vsak vrne še pred koncem četrtega! In tako bodi pri vsem. Gospodar naj bo za službo strog, ker brez tega ni nič, ali ne imej človeka za stroj, ampak za človeka z gorkim srcem; saj v službi ni treba srca razobešati in kazati, toliko bolj pa ga pokaži zunaj.

Posebna življenjska moč male začetne trgovine je izbiranje pravega blaga za prodaj. Na deželi, kjer je malo trgovcev, je treba za to seveda manj

skrbi, vendar se bo trgovcu in trgovini tudi na deželi kaj poznalo, kadar bo ubral pravo struno. V mestu in trgu pa treba poseči po pravem predmetu (artikel). Dandanes temelji narodno gospodarstvo na razdeljenem delu: vsak nekaj, ne vsega, pa tisto dobro. V mestu ni nič več zdravnikov, ki bi zdravili vse bolezni; vsak se je poprijel svoje. Tako bo tudi trgovec le s posameznimi predmeti naredil kaj prida kupčije, druge bo moral prepustiti drugim. Kupčeva politika pa naj bo ta, da bo dotično blago dajal ceneje, vse drugo pa ravno tako ceno kot drugi! Nikdar naj ti ne pomagajo druge cene ravnati cene prvega blaga. Platt pravi, da svetuje vsakemu trgovcu po svoji lastni izkušnji in po treznem, vsestranskem premisleku, »naj se prodaja vsako blago s svojim pa enakomernim dobičkom, — in to z najmanjšim, ki je še mogoč!« Pri tej uredbi moraš biti seveda tudi pri nakupu previden in tu pomni, da je trgovcu prvo pravilo, da nikoli ne kupi, česar ne potrebuje!»

Konkurenta nikoli ne podcenjaj ali celo zaničuj; lahko se opečeš, da bo kaj. Previden in pazljiv bodi pri vsaki nevarnosti in zmeraj misli, kako ji boš kos. Zato je trgovcu treba hladne krvi, in previdnost naj ga vodi povsod.

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

L. 1873. se je pridružil doslej opisanim zakladom v deželni upravi nov zaklad, katerega upravni predmet je deželna kmetijska šola. Ustanovljena po sklepu deželnega zbora z dne 6. decembra 1872. l., je bila v času od 18. septembra 1873. l. do oktobra l. 1886. na Slapu v Vipavski dolini, in sicer na posestvu grofa Karla Lanthierija; od 18. novembra 1886. l. dalje pa je nastanjena na Grmu pri Novem mestu na Dolenjskem, kamor je bila premeščena vsled sklepa deželnega zbora z dne 14. oktobra 1884. l., odnosno z dne 23. januarja 1886. l.

Z ustanovitvijo kmetijske šole je bil obenem ustanovljen tudi poseben zaklad, ki naj bi zbiral vse dohodke šole in šolskega posestva, s katerimi bi se pokrivali vsi šolski in drugi stroški. A takoj spočetka je imel ta zaklad vse znake podzaklada deželnega zaklada, ker so že takrat njegovi stroški znatno presegali njegove dohodke, in je bilo vsled tega določeno, da pokriva njegove primanjkljaje deželni zaklad. Sedanji oficijalni naslov tega zaklada je z ozirom na kraj, kjer se nahaja kmetijska šola, »zaklad kranjske kmetijske šole na Grmu«.

Leta 1873. ustanovljena kmetijska šola ni bila prva te vrste na Kranjskem. Že leta 1850. so imeli na Kranjskem kmetijsko šolo, katero je ustanovila c. kr. kmetijska družba za Kranjsko vsled poziva c. kr. ministrstva za deželno kulturo. Prvi letnik te šole je bil v Ljubljani, drugi in tretji letnik pa v Preddvoru na Gorenjskem, oziroma v Draškovicah in Mokricah na Dolenjskem. K ustanovitvi in posebno k vzdrževanju te šole so pripomogli požrtvovalni rodoljubi in imenovano c. kr. ministrstvo, ki je dovolilo,

da so se porabliale premije za konje v letnem znesku 879 gld. (dohodek provincijalnega zaklada) za ustanove in druge šolske potrebščine. Ker so pa bili ti dohodki pozneje ustavljeni, se šola ni mogla več vzdržati, in morali so jo l. 1862. opustiti. Od onega časa se je neprestano obravnavalo zaradi ustanovitve nove popolne kmetijske šole na Dolenjskem in posebne šole za sadjarstvo in vinarstvo v Vipavski dolini. Uspeh teh prizadevanj dežele in države je bil ta, da se je ustanovila l. 1873. sadjarska in vinarska šola na Slapu.

K ustanovnim stroškom te šole je prispela država 3000 gld., dežela pa iz deželnokulturnega zaklada 1000 gld. Vzdrževalni stroški so se pokrivali deloma z državnimi prispevki, deloma z deželni denarji, in to ne le iz deželnega, temuč tudi iz deželnokulturnega zaklada. Za 13letnega obstanka šole na Slapu so znašali za njeno vzdrževanje od države prejeti prispevki 26.500 gld., a dežela sama je izdala skupaj 29.388 gld. V pokritje vzdrževalnih stroškov se je pobirala v Slapski občini tudi 5% doklada, ki je nanese v celi 13letni dobi 809 gld. 53 kr.

Ob premestitvi te šole na Grm je pokazal končni račun 3673 gld. 13 kr. imetja, in to je bilo pričetno imetje zaklada Grmske kmetijske šole.

K ustanovnim stroškom na Grm premeščene sadjarske in vinarske šole, ki je pa tu postala kmetijska šola nižje vrste, je prispela država 25.800 gld. ter dežela Kranjska (iz deželnega zaklada) 28.906 gld. Za nastanitev šole na Grmu se je namreč nakupila Grmska grajščina, katero je dal deželni zbor primerno prezidati. H grajščinskemu posestvu se je v teku let dokupilo več sveta. Sedanje posestvo obsega nad 54 *ha*.

Namen kmetijski šoli na Grmu z dvema letnikoma je praktično-teoretični pouk mladeničev kmetiskega stanu v vinarstvu, živinoreji, poljedelstvu, sadjarstvu, vrtnarstvu, gozdarstvu in čebeloreji.

Štatut in program te šole je odobrilo c. kr. poljedelsko ministrstvo l. 1888., oziroma l. 1897. Glede nastavljanja učnega osebja in izpremembe učnega načrta si je država pridržala pravico vplivanja.

K stroškom za vzdrževanje Grmske šole prispeva država letnih 2400 gld. in ravno toliko deželnokulturni zaklad. Lastni dohodki zaklada te šole sestojijo iz šolnine (po 20 gld. od plačujočega učenca na leto) in iz donosa zemljišč. Primanjkljaje pokriva deželni zaklad.

L. 1898. je imel zaklad kmetijske šole na Grmu 17.527 gld. 25 kr. stroškov in 13.085 gld. 20 $\frac{1}{2}$ kr. dohodkov. Deželni zaklad je torej imel pokriti nedostatek 4442 gld. 04 $\frac{1}{2}$ kr.

Premoženje tega zaklada je znašalo konec l. 1898. 83.665 gld. 59 $\frac{1}{2}$ kr.; posestvo samo je bilo cenjeno na 62.690 gld.

Nadaljni od dežele Kranjske samostojno osnovani zaklad je požarnobrambni zaklad, ki ga je bilo ustanoviti vsled zakona z dne 20. dec. 1884. l. (dež. zak. št. 17.). Po tem zakonu imajo domače ter tudi inozemske požarne zavarovalnice plačevati kot donesek za požarne brambe po dva odstotka od vseh kosmatih premij, kolikor jih prejema na leto za premične in nepremične predmete na Kranjskem, zava-

rovane proti požarnim škodam. Iz doneskov, ki se zbirajo v posebnem, v ta namen osnovanem požarnobrambnem zakladu, pa se izplačujejo v zmislu navedenega zakona podpore požarnim brambam ter tudi občinam, ki vzdržujejo gasilne straže. Porabljeni se tudi smejo ti doneski za snovanje novih požarnih bramb, za nakup gasilnega orodja in za podpore v službi ponesrečenih gasilcev in njih vdov ter sirot.

V veljavo je stopil zakon o vpeljavi požarnobrambni doneskov s 1. januarjem 1885. l., in požarnobrambni zaklad je bil dejansko ustanovljen l. 1886., ko so plačale zavarovalnice prvič zakonite doneske, in sicer za l. 1885., za katero so znašali okoli 5000 gld.

Prva leta se prejeti doneski niso popolnoma porabili, temuč se je dotični denar deloma prihranil, a sedaj se izda marsikatero leto več, nego znašajo vplačila. Vendar se v več letih izravnajo dohodki s stroški, ker se ne sme izdati več, nego premore požarnobrambni zaklad, ki razen navedenih doneskov nima drugih dohodkov.

Leta 1898. je imel ta zaklad dohodkov 7281 gld. 52 $\frac{1}{2}$ kr., stroškov pa 7893 gld. 20 kr. Razpoložljivega denarja je bilo konec 1898. l. 9649 gld. 68 kr.

Temu zakladu je sledil pokojninski zaklad okrožnih zdravnikov, osnovan na podlagi zakona z dne 24. aprila 1888. l. (dež. zak. št. 12.)*, s katerim se je uredila zdravstvena služba v vseh občinah na Kranjskem, izvemši stolno mesto Ljubljano.

Ta, oziroma poznejši zakon z dne 27. okt. 1900. l. (dež. zak. št. 27.) določa aktivitetne užitke okrožnih zdravnikov, določa pa tudi njih pokojninske užitke in preskrbnine njih svojcev. Zaradi pokrivanja teh pokojnin in preskrbnin je morala osnovati dežela poseben zaklad, ki ga je zalagati z utržki od tistih zdravniških prejemkov, ki so vštveni v pokojnino, in če bi bilo treba, s prispevki iz deželnega zaklada. Utržki od prejemkov okrožnih zdravnikov znašajo prva tri službena leta po 10 odstotkov, poznejša leta pa po 2 odstotka.

Doslej ni bilo iz pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov še ničesar izplačati, a oddajajo se mu od leta 1888. dalje navedeni utržki, ki so nanese do konec l. 1898. skupaj 6166 gld. 61 kr. Kakor hitro pa bo kateri sedaj službe zdravnikov upokojen, mu bo pokojninske užitke izplačevati iz pokojninskega zaklada; in ako bode imel ta zaklad v pokritje teh izplačil premalo lastnih dohodkov, bo moral dotični primanjkljaj pokriti deželni zaklad.

Na Kranjskem je sedaj 41 zdravstvenih okrožij. Za vsako je nastavljen en okrožni zdravnik.

Polagoma si je dežela Kranjska ustanovila tudi posebne zaklade za podpiranje hiralcev, in to 3 hiralске zaklade. Prvi je bil osnovan vsled sklepa deželnega zbora z dne 19. oktobra 1881. l. in 9. oktobra 1883. l. ob praznovanju šeststoletnice združenja dežele Kranjske s cesarsko krono Habsburžanov;

*) Ta zakon sicer ne velja več, ker je zadobil namesto njega od 1. januarja 1901. l. dalje veljavnost enak zakon z dne 27. oktobra 1900. l. (dež. zak. št. 27.), vendar so ostala prvotna določila glede zalaganja pokojninskega zaklada okrožnih zdravnikov in porabe njegovih dohodkov popolnoma neizpremenjena.

drugi zaklad je nastal l. 1888. vsled sklepa deželnega zbora z dne 23. januarja 1888. l. v spomin 40letnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I, tretji pa na podlagi sklepov deželnega zbora z dne 16. februarja 1895. l. in 3. aprila 1900. l. v spomin praznovanja 50letnega vladanja cesarja Franca Jožefa I. Iz vseh treh zakladov se podeljujejo ustanove revnim hirajočim osebam, ki imajo na Kranjskem domovinstvo, ali pa tudi tistim občinam, ki so z izdatki za ubožce zelo obremenjene. Prvi zaklad ima 50 ustanovnih mest po 50 gld., drugi 8 po 50 gld. ter 20 po 30 gld., tretji pa 50 mest po 50 gld. Te ustanove se oddajajo vsako leto sproti.

V pokritje potrebščine za izplačevanje teh ustanov nimajo navedeni zakladi drugih dohodkov nego zaloge iz deželnega zaklada, ki so vsako leto postavljene v proračun tega zaklada. Letni zalogi za prvi in tretji hiralski zaklad znašata po 2500 gld., za drugi hiralski zaklad pa 1000 gld.

V preteklem desetletju je osnoval deželni zbor kranjski tudi za železniške namene poseben zaklad. Dasi pa je nazval ta novi železnični zaklad »garancijski zaklad Dolenjskih železnic«, ga je vendar uporabljati splošno za železnice, osobito za zgradbo lokalnih železnic na Kranjskem.

Dne 25. novembra 1890. l. je sklenil deželni zbor kranjski zakon o poroštvu čistega dohodka za Dolenjski železnici,^{*)} in dežela Kranjska je prevzela s tem glede Dolenjskih železnic, ki sta bili dograjeni l. 1894., poroštvo za vsakoletni čisti dohodek v znesku 296.953 gld. Ta znesek se namreč potrebuje v pokritje potrebščine za obrestovanje in poplačilo dolga 7.000.000 gld., ki obstoji v prioritetnih akcijah in se izamortizuje v 75 letih.

Pri sklepanju tega zakona je deželni zbor kranjski obenem naročil deželnemu odboru, da je od l. 1892. dalje vsako leto vstaviti v proračun deželnega zaklada 25.000 gld., dokler ne bo na ta način nabran najvišji znesek 500.000 gld. in ne bodo izplačevane cele dividende od glavinskih delnic Dolenjskih železnic, katerih je bilo izdati za 2.500.000 gld. Vsako leto proračunjenih in z deželnimi dokladami, oziroma drugimi dohodki deželnega zaklada pokritih 25.000 gld. je sproti plodonosno nalagati, dotično od leta do leta rastočo glavnico pa ločeno od drugega deželnega imetja upravljati. Ako bi imeli Dolenjski železnici primanjkljaj, je v njega pokritje porabiti nabrani denar; vendar pa so ta izplačila le preplačila, katera je v teku let iz prebitkov Dolenjskih železnic vrniti, a do tistega časa obrestovati s 4%. V drugi vrsti je za železniške namene rezervirane letne prispevke porabiti za druge železnice ali sploh za deželne namene.

Da pa se morejo ti prispevki za železniške namene ločeno uporabljati, je ustanovil deželni odbor v ta namen poseben zaklad takoj, ko je bilo prvokrat rezervirati določeni letni prispevek, t. j. v letu 1892. Do konec leta 1898. se je nabralo v tem zakladu 204.733 gld. 60 kr.,^{**)} a izplačalo se je razen nekaj predplačil za zgradbe lokalnih železnic na Kranjskem

na garancijskih prispevkih Dolenjskima železnicama za l. 1896., 1897., 1898. in 1899. skupaj 187.280 gld.

Da je v teh letih dežela Kranjska izplačala tako velike vsote, je bilo vzrok to, da so morali na Dolenjskih železnicah stare pragove iz mehkega lesa nadomestiti z novimi iz trdega lesa. Sedaj pa se je nadejati, da deželi Kranjski vsaj nekaj let ne bo doplačevati, in da bosta imeli Dolenjski železnici celo presežke. To je tembolj verjetno, ker je bil že za leto 1900. izkazan presežek in so bile garancijskemu zakladu plačane 4% obresti od danih predplačil do konec leta 1900. v znesku 13.219 gld. 62½ kr. Ako bosta torej Dolenjski železnici uspevali, tako, da ne bo več plačevati garancijskih prispevkov, bo garancijski zaklad Dolenjskih železnic za deželo Kranjsko in njene finance velikega pomena, ker se bo njegovo premoženje smelo brez skrbi uporabljati za druge lokalne železnice na Kranjskem, o katerih zgradbi se je v deželnem zboru doslej že mnogo razpravljalo, a program za njih izvršitev se morda natančneje določi že v enem bodočih zasedanj deželnega zbora.

Naj omenimo še, da je dežela Kranjska iz tega zaklada nakupila za 20.000 gld. glavinskih delnic Vrhniške železnice, ki se pa doslej še niso fruktificirale.

Za tem zakladom je bil ustanovljen l. 1897. zaklad 3% državnega posojila, katerega predmet je 3% državno posojilo, dovoljeno deželi Kranjski z zakonom z dne 8. julija 1896. l. (drž. zak. št. 132). Posojilo je znašalo 1.500.000 gld., in je bil določen delni znesek 550.000 gld. za zgradbo vsled potresa l. 1895. porušenih deželnih poslopij, delni znesek 450.000 gld. za regulacijo glavnega mesta Ljubljane in znesek 500.000 gld. za 3% posojila posestnikom v Ljubljani in na deželi. Izplačano je bilo to skupno posojilo deželi Kranjski v dveh rokih, t. j. l. 1897. in l. 1898. L. 1897. je izplačala država 2 tretjini, l. 1898. pa eno tretjino.

Glede vračila tega državnega posojila je bilo prvotno določeno, da ga je vrniti v 20 letnih obrokih od 1. januarja 1901. l. dalje, med tem pa obrestovati s 3%. Toda na ponovljene prošnje deželnega zbora je c. kr. finančno ministrstvo sporazumno s c. kr. ministrstvom za notranje zadeve l. 1901. določilo, da je posojilo, dovoljeno za zgradbe deželnih poslopij v znesku 550.000 gld., in posojilo za regulacijo glavnega mesta Ljubljane v znesku 450.000 gld. vrniti v 40 letnih obrokih, posojilo 500.000 gld. za posestnike pa v 30 letnih obrokih od 1. januarja 1902. l. dalje, od katerega dne je tudi sproti plačevati 3% obresti. Pred tem dnem narasle, a ne poravnane obresti pa je plačati skupno z zapadlimi obroki.

Razen zneska 550.000 gld., ki je bil namenjen za zgradbo deželnih poslopij, si je pridržal deželni odbor od prejetega skupnega posojila 1.500.000 gld. znesek 100.000 gld., ki ga je bilo razdeliti posestnikom na deželi, a ostali del v znesku 850.000 gld. je izročil mestni občini ljubljanski, ki razpolaga z njim samostojno.

Zaradi natančne evidence na deželo Kranjsko samo odpadlega posojila 550.000 gld. in zneska 100.000 gld., namenjenega za posestnike na deželi, je ustanovil deželni odbor l. 1897., ko je prejel prvi obrok posojila, poseben zaklad, katerega je imenoval

*) Ta zakon je bil najvišje potrjen dne 4. marca 1891. l. (dež. zak. št. 6. l. 1891.).

***) Leta 1901. znaša premoženje že nad 250.000 gld.

»zaklad 3 % državnega posojila«. Upnik tega zaklada je c. kr. erar, a dolžniki so: 1.) deželni zaklad, ki se mu je kot lastniku deželnih poslopij izročil znesek 550.000 gld.; 2.) posestniki na deželi, katerim je deželni odbor na račun prejetega zneska 100.000 gld. v letih 1897. in 1898. dovolil in izplačal 3 % posojila proti zavarovanju na njih zemljiščih in vračanju v enakih obrokih, kakor so zanj določeni glede skupnega posojila.

Zaklad 3 % državnega posojila je aktiven vsled ugodnosti, katere je dovolila država glede obresti od posojila za čas od dne prejema do 1. januarja 1902. l. Bilanca za l. 1898. je izkazala presežka 1363 gld.

L. 1898. je bil osnovan dalje pokojninski zaklad deželnih uslužbencev.*) Ta zaklad, podoben pokojninskemu zakladu okrožnih zdravnikov, nima sam na sebi mnogo pomena, pač pa ga je vpoštevati pri deželnih financah, ker se zalagajo njegovim — ne ravno neznatni — primanjkljaji iz deželnega zaklada.

Povod za ustanovitev pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev je dal statut o preskrbninah deželnih uradnikov, služabnikov in njih vdov ter sirot sklenjen od deželnega zbora dne 26. februarja 1898. l. Določilo se je v tem statutu ne le, do kakih preskrbnin imajo deželni uslužbenci in njih svojci pravico, temuč tudi, kako naj se svoječasno deloma pokrije potrebščina za preskrbnine, katere bo imela dežela plačevati; in to delno pokritje sestoji iz 3 % prispevkov od vseh užitkov deželnih uslužbencev, kateri so jim v pokojnino vštveni.

V ta namen, da se deželnih uslužbencev prispevki, ki se seveda sproti plodonosno nalagajo, tudi ločeno od drugega deželnega imetja upravljajo, je bil torej l. 1898. osnovan pokojninski zaklad deželnih uslužbencev. Če se pa sedaj že izplačujejo iz tega zaklada vse pred veljavnostjo pokojninskega statuta dovoljene preskrbnine, t. j. pokojnine, provizije, vzgojevalnine in miloščine, se je to ukrenilo le iz praktičnih razlogov, ker je na ta način vsa potrebščina za preskrbnine združena v enem računu, dočim se je nahajala prej v več računih, kateri zaklad je ravno zadevala. Umevno je tedaj, da izkazuje pokojninski zaklad deželnih uslužbencev vsako leto primanjkljaje in da jih je pokrivati iz drugih deželnih novcev, ker v njih pokritje ni še uporabljati sedanjih prispevkov deželnih uslužbencev.

Povprečno znašajo sedanje preskrbnine upokojenih deželnih uslužbencev, oziroma njih svojcev po 13.000 gld., 3 % prispevki, namenjeni v svoječasno pokrivanje potrebščine za preskrbnine, pa okoli 1.700 gld. na leto.

Končno je samostojno ustanovila dežela Kranjska poseben zaklad za bodoče vseučilišče v Ljubljani. Deželni zbor kranjski je v seji dne 28. februarja 1898. l. sklenil, da je pozvati vlado, naj čimprej izposluje ustanovitev vseučilišča z bogoslovno, pravoslovno in modroslovno fakulteto v Ljubljani. V podkrepitev tega sklepa je v isti seji votiral za ustanovitev

*) Ta zaklad pomotoma ni naveden pri naštevanju samostojno od dežele Kranjske osnovanih zakladov na strani 33. v št. 3.

takega vseučilišča v Ljubljani deželni prispevek 250.000 gld., ki naj se izplača takoj, ko bode po ustavnem potu zagotovljena ustanovitev. In da se ta prispevek založi, je obenem določil, da je delni znesek 50.000 gld. takoj naložiti, ostalih 200.000 gld. pa v letih 1899. do 1908. v obrokih po 20.000 gld. na leto. Prvi obrok, t. j. znesek 50.000 gld. se je odvezel glavnici 68.550 gld. 79 kr., katera se je v zmislu sklepa dež. zbora z dne 3. marca 1897. l. rezervirala iz prebitkov deželnega zaklada vsled večjega dohodka samostojne deželne naklade na žganje v l. 1897. z namenom, da bi se s tem denarjem pospeševala javna dela in podjetja. Daljnje obroke po 20.000 gld. na leto pa je vsako leto pri deželnem zakladu proračuniti in vedno še v istem letu plodonosno naložiti. Narasle obresti je porabiti svoječasno za ustanove slušateljem ljubljanskega vseučilišča. Ako bi bilo izplačati učni upravi določeni deželni prispevek prej, nego bi bil nabran, je najeti posojilo v onem znesku, ki ga bo manjkalo do cele vsote 250.000 gld.; obresti pa v ta namen ni porabiti.

Zaradi zbiranja letnih obrokov v založitev prispevka 250.000 gld. in zaradi obresti od te glavnice, ki imajo svoj posebni, zgoraj označeni namen, je deželni zbor določil, da je ustanoviti poseben zaklad, imenovan »cesarja Franca Jožefa I. vseučiliški zaklad«, ker se je v letu njegovega nastanka praznoval jubilej 50 letnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.

Sedaj znaša vseučiliški zaklad nad 110.000 gld. (Dalje prih.)

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko je imela dne 19. septembra t. l. v dvorani ljubljanskega mestnega magistrata pod predsedstvom zborničnega predsednika gospoda Josipa Kušarja in ob prisotnosti vladnega zastopnika gospoda c. kr. dvornega svetnika dr. pl. Rühlinga javno sejo, katere so se udeležili zbornični svetniki: gg. Ivan Baumgartner, Oroslav Dolenc, Franc Hren, Franc Kollman, Josip Lenarčič, Karel Luckmann, Andrej Mejač, Friderik Pauer, Karel Pollak, Feliks Stare, Filip Supančič, Feliks Urbanc in Jernej Žitnik.

Predsednik je otvoril sejo, pozdravil zbornične člane in imenoval za overovatelja zapisnika gg. Franca Kollmana in Jerneja Žitnika. Predsednik je naznanil, da se mu je sporočila za izražene najvdanejše čestitke ob rojstnem dnevu Njega Veličanstva najvišja zahvala. Nato se je spominjal umrlega zborničnega podpredsednika gospoda Antona Kleina, ki je bil dolgo vrsto let član zbornice in dolgo časa nje vesten podpredsednik. Pokojnik je bil zvest sin svojega naroda, za čigar blagor je bil vedno vnet. Umrli podpredsednik je bil v različnih zastopih, tako deželni poslanec, ravnatelj mestne hranilnice, ter je bil povsod neutrudno delaven. Veličastni pogreb je kazal priljubljenost pokojnikovo. Zbornici so došle od vseh strani sožalnice. Pokojnik naj ostane v blagem spominu. Ob predsed-

nikovem govoru je zbornica vstala in sklenila, da se sožalje izrazi v zapisniku.

Nato je zbornica prešla k volitvi novega podpredsednika. Predsednik je imenoval za skrutinatorja gg. Lenarčiča in Urbanca. Oddanih je bilo 13 glasov, in to 12 za gospoda Franca Kollmana, 1 za gospoda Feliksa Urbanca. Za podpredsednika je bil torej izvoljen gospod Franc Kollman, ki je izjavil, da sprejme podeljeno mu častno mesto, in se zahvalil za izkazano zaupanje.

Zbornični svetnik g. Feliks Stare je poročal o prošnji mestnega magistrata ljubljanskega za prispevek za tretjo obrtno nadaljevalnico v Ljubljani. Odsekov predlog, da zbornica prispeva za tretjo obrtno nadaljevalnico s 300 K, je bil soglasno sprejet. Na poročilo zborničnih svetnikov gg. Franca Hrena in Franca Kollmana je zbornica sklenila, da se obrtnima nadaljevalnicama na Jesenicah in v Bledu dovoli prispevek po 100 K.

Zbor. svetnik g. Jernej Žitnik je poročal o zborničnem računskem zaključku za l. 1900. Računski zaključek izkazuje 62.305 K 91 h dohodkov in 35.364 K 71 h izdatkov, blagajniški prebitok znaša 26.941 K 20 h. Po nekaterih opombah zbor. svetnikov gg. Ivana Baumgartnerja in Josipa Lenarčiča glede formalne ureditve postavke 9. med izdatki »nepričakovani stroški« se je računski zaključek brez ugovora odobril.

Zbor. tajnik dr. Viktor Murnik je poročal o odsekovem predlogu, da se dovoli c. kr. tehnološkemu obrtnemu muzeju na Dunaju 100 K podpore; odsek se ni mogel odločiti za višji znesek, ker tega ne dopušča zbornično denarno stanje. Zbornični svetnik g. Ivan Baumgartner je za to, da se dovoli 500 K podpore, ker podpora ni vsakoletna, ampak le enkratna. Tehnološki muzej je velevažen in prekristen zavod ter bode tudi kranjskim sinovom še dajal velike koristi. Zbor. svetnik g. Josip Lenarčič pravi, da ve ceniti vrednost tehnološkega muzeja in bi bil pripravljen glasovati za toliko vsoto, kolikor je predlagal predgovornik, sedaj pa se ne more odločiti za znesek 500 K, ker zbornica ne razpolaga z zadostnimi denarnimi sredstvi. Vendar se mu zdi 100 K preneznaten znesek, mogoče se g. Baumgartner sprijazni z vsoto 200 K. Zbornični svetnik gosp. Karel Pollak predlaga, da se dovoli 250 K podpore. Zbor. svetnik g. Karel Lukmann želi pojasniti, koliko so votirale druge zbornice. Zbor. tajnik pojasni, da je dala dunajska zbornica 7000 K, zbornica v Bocnu pa, ki se giblje v podobnih razmerah kot naša, je dovolila 300 K. Nato je reducirala g. Baumgartner svoj predlog na 300 K. Pri glasovanju je bil ta predlog zbor. svetnika g. Baumgartnerja soglasno sprejet.

Zbornični tajnik g. dr. Viktor Murnik je nato poročal o ustanovitvi stavbeniških zbornic. Trgovinsko ministrstvo je poslalo zbornici načrt zakona, ki meri na to, da bi se analogno odvetniškim in zdravniškim zbornicam ustanovile po poedinih kronovinah stavbeniške zbornice. Po načrtu je namen stavbeniških zbornic, združiti vse stavbenike v posameznih kronovinah v eno zbornico, ki naj posle in opravila svojega delokroga vrši v plenarnih sejah in v odboru ter ima nalogo, čuvati stanovske koristi in interese, ščititi

čas in veljavo stavbenikov na podoben način, kakor to delajo zdravniške in odvetniške zbornice. V kronovinah, kjer ni vsaj 30 stavbenikov, se ustanovitev stavbeniških zbornic lahko opusti, in je v tem primeru stavbenikom na voljo dano, da se pridružijo zbornici sosednje kronovine, vendar je za tako pridružitve treba dovoljenja politične deželne oblasti. Poročevalec je prečital važnejša določila načrta, ki ima 25 paragrafov, in obširno razpravljal o momentih, ki govore za ustanovitev in proti ustanovitvi. Priporočal je, da se sprejme odsekov predlog, ki se izreka proti ustanovitvi stavbeniških zbornic na taki podlagi, kakršno ima v mislih načrt. Pri glasovanju je bil odsekov predlog soglasno sprejet.

Sledilo je poročilo zbor. tajnika g. dr. Viktorja Murnika o vprašanju, če je kruh prištevati predmetom vsakdanjega užitka v zmislu § 60. al. 2. obrtnega reda, in o dopustnost prodaje kruha od kraja do kraja. Poročevalčeva izvajanja so bila naslednja: Kruh spada vsekakor med predmete vsakdanjega potroška, omenjene v § 60. al. 2. o. r., kajti na tem mestu naštetih predmeti so navedeni le eksemplativno, to jasno kaže besedica itd.; kruh je brezdvomno za vsakdanji použitek vsaj tako važen kot surovo maslo ali prikuha. Če pa je tako, potem so peki upravičeni, prodajati kruh po hišah ali na ulicah, sami ali po svojih ljudeh, in sicer na podlagi svojega obrtnega lista za pekovski obrt. Seveda se pri tem pravica pekov, prodajati svoje izdelke na svojem stajališču, glede načina prodaje v primeri z drugimi obrtniki v toliko razširi, da smejo prodajati tudi od hiše do hiše ali na ulicah, to pa prav zato, ker je kruh predmet vsakdanjega použitka. Pekom kot tržiteljem z enim glede prodaje favoriziranih predmetov dodeljuje torej § 60. al. 2. o. r. neko prednost glede prodaje, ki jim je pač ne bo odreči. Vprašanje je le, kateri krajevni obseg ima zakon v mislih pri tej prodaji od hiše do hiše ali na ulicah. Z ozirom na to, da je po § 60. al. 1. obrtnega reda pravilo, da je le krošnjarem dovoljeno, z blagom hoditi okoli, od kraja do kraja ponujaje je na prodaj, je določbo v § 60. al. 2. o. r., ki dopušča, da se predmeti vsakdanjega použitka splošno smejo prodajati po hišah ali na ulicah, smatrati za izjemno olajšavo pri prodaji teh predmetov, katere torej ni ekstenzivno interpretirati. Zakon namreč govori v cit. § al. 2. o prodaji »po hišah in na ulicah«, a v al. 1. istega § o prodaji »od kraja do kraja«, kakršna je pri krošnjarih, torej besedilo zakona jasno razločuje prodajo od kraja do kraja in prodajo od hiše do hiše. Če torej sledimo izrecnemu besedilu postave, prihajamo do zaključka, da zakonodajec z olajšavo pri prodaji predmetov vsakdanjega použitka v § 60. al. 2. o. r. ni hotel uvesti nekakega »krošnjarskega« obrta za posebne vrste blago, tem manj, ker gre tendenca našega zakonodajstva na to, da krošnjarstvo omeji, ampak hotel je le prodajo predmetov vsakdanjega použitka olajšati v prid udobnosti konsumentov in jo prilagoditi zahtevam in potrebam praktičnega življenja. Ob takem tolmačenju zakona prihaja odsek do mnenja, da so peki upravičeni, s prodajo kruha na svojem stajališču združiti še prodajo od hiše do hiše ali na ulicah v občini svojega stajališča in pa kvečjemu še v sosednjih vaseh in selih, vse

to pa že po svojem obrtnem listu za pekovski obrt. Pri tem je pripomniti, da je upravičenost take prodaje tudi na sesednje vasi zategadelj razširiti, ker bi ob prerigoroznem postopanju ne bilo ustrezno praktičnim potrebam. Ob dejstvu pa, da je prodajo v § 60. al. 2. o. r. navedenih predmetov smatrati vselej za samostojen, svoboden obrt, kadar ta prodaja ni posledica izvrševanja drugega obrta, kot n. pr. pri pekih prodaja kruha, je seveda vsakomur, ki želi tak obrt izvrševati, zaprositi obrtnega lista, in je v tem primeru krajevni obseg njegove obrtne pravice povzeti iz obrtnega lista (§ 36. al. 1. o. r.). Kadar hoče pek kruh prodajati po hišah od kraja do kraja v krajevno obširnejšem obsegu, nego je više označeni, zglasiti mora tudi on namerjano prodajo kruha v tako obširnem obsegu pri obrtni oblasti, da mu za to izda poseben obrtni list v zmislu § 60. al. 2. obrtnega reda, ker prodaja od hiše do hiše v takem obsegu ni več naraven izvor njegove obrtne pravice za pekarstvo. Zbornica je po poročilu tajnikovem soglasno sklenila, da je v zmislu poročevalčevih izvajanj poročati deželni vladi.

Zbornični svetnik g. Filip Supančič je poročal o vlogi, ki je došla zbornici iz ljubljanskih trgovskih krogov in se tiče dostavljanja pisem v Ljubljani v zimskem času in pa pobiranja pisem iz pomestnih nabiralnikov. Paralelno z zimskim in letnim voznim redom na železnici je tudi dostavljanje pisem v Ljubljani v poletni in zimski dobi različno urejeno. V zimski prometni sezoni, to je v času od 1. oktobra pa do 31. maja, se dostavljajo pisma po trikrat na dan: zjutraj, ob dveh in ob štirih popoldne, v poletni sezoni, od 1. junija pa do 30. septembra, po štirikrat na dan, in sicer se dostavljajo tedaj tudi ob šestih zvečer. Ker trgovska korespondenca zahteva nagle rešitve, in ker majhna zakasnitev pri nujnih kupčijah, zlasti pri naročilih za nepremičen termin, često odtegne trgovcu lep dobiček, je jasno, da je vsestransko želeti, da se tudi po zimi dostavljajo še isti večer pisma, ki so došla z gorenjskim vlakom ob polpetih in z dunajskim brzovlakom ob polšestih popoldne. V tem pogledu je sedaj v Ljubljani, ki je pač važno tržišče, slabeje skrbjeno nego v drugih dokaj manjših mestih. Glede pobiranja pisem iz pomestnih nabiralnikov bi bila na mestu premenitev, da se med pobiranje ob eni uri popoldne in pobiranje ob sedmi uri zvečer vstavi pobiranje okoli štirih popoldne, ker popoldne odhajajoči vlaki — brzovlak proti Trstu, poštni vlaki na Dolenjsko in v Kamnik — ostajajo za ona pisma, ki so bilia ob eni uri popoldne oddana v pomestne nabiralnike, docela brez pomena. Odsekov predlog, naj se zbornica obrne do poštnega vodstva, da odpravi označena nedostatka v poštnem prometu, je bil soglasno sprejet.

Zborn. tajnik g. dr. Viktor Murnik je poročal o reviziji zborničnega volilnega reda. Ko je poročevalec vsestransko razjasnil premembe, katere želi trgovsko ministrstvo pri volilnem redu, so bile te izpremembe, mereče v glavnem na census v posameznih kategorijah, sprejete soglasno, razen predloga, da naj se pridržijo glede trgovine dosedanja določba, po kateri volijo vsi trgovci, ki plačajo nad 30 K pridobnine, skupaj šest zborničnih svetnikov. Ta predlog je bil

sprejet z večino glasov, ker sta zbornična svetnika gg. Baumgartner in Luckmann podala minoritetni votum, ki meri na to, da se vsem trgovcem, ki plačujejo nad 350 K pridobnine, odloči posebna ločena kategorija v trgovski sekciji, in zahtevala, da se ta predlog predloži ministrstvu z odsekovimi predlogi vred.

Zbornični svetnik g. Andrej Mejač je poročal o izjavi, ki jo je podati trgovinskemu ministrstvu glede obrtnopravnega značaja obrta za izdelovanje mehov. Trgovinsko ministrstvo je naročilo zbornici, naj poroča, ali je izdelovanje mehov samostojen obrt in zategadelj, ker ni navaden med rokodelskimi, svoboden obrt, ali pa pripada pravica, izdelovati mehove, izključno rokodelskemu sedlarskemu obrtu. Če bi se zbornica izrekla, da je izdelovanje mehov smatrati za svoboden obrt, se je zbornici tudi izjaviti, ali so sedlarji upravičeni, na podlagi svojih obrtnih pravic izdelovati mehove. Dognalo se je po poizvedbah, da se pri izdelovanju mehov rabi po vrednosti največ usnja, po množini pa največ lesa, in da je v napravo mehov potrebno tudi železo. Pri izdelovanju mehov gre za posebno spretnost, zlasti pri večjih in finejših mehovih. Zategadelj se pri nas sedlarji tudi ne lotijo takih mehov, pri katerih je mehanizem kompliciran in pri katerih gre za delo, katero treba tudi v podrobno precizno izvesti. Odsek je mnenja, da je izdelovanje mehov smatrati za samostojen, svoboden obrt, vendar sedlarjem ni odrekati pravice, izdelovati mehove, ker pri tem delu treba pretežno take spretnosti, ki je lastna sedlarjem. Kar se tiče orglarjev, so ti že po § 37. obrtnega reda upravičeni, izdelovati in popravljati pri orglah potrebne mehove. Odsekov predlog, naj se v tem zmislu poroča trgovinskemu ministrstvu, je bil brez ugovora, soglasno sprejet.

Zbornični svetnik g. Josip Lenarčič je nato poročal o prošnji Dragotina Hribarja za tiskarsko koncesijo v Ljubljani in dejal, da ima v rokah dve izjavi. Društvo ljubljanskih tiskarjev se je izreklo proti podelitvi koncesije, ker je po njih mnenju za tiskarske potrebe v Ljubljani vsestransko zadostno preskrbljeno. Nasprotno pa gremij ljubljanskih trgovcev toplo priporoča prosilčevo prošnjo, ker že obstoječe tiskarne v Ljubljani nikakor ne zadoščajo potrebščinam trgovine in prometa. Ljubljanske tiskarne so z delom preobložene ter ne morejo točno izvrševati prejetih naročil. G. poročevalec pravi, da je sicer mnenja, naj se obstoječe brani, ali v pričujočem primeru je potreba dejanska, in zato predlaga v odsekovem imenu, da zbornica prošnjo D. H. priporoča v ugodno rešitev. Zbor. svetnik g. Jernej Žitnik je govoril za odsekov predlog. Hribarjeva tiskarna v Celju ima tako izborne stroje, da more vsako tiskarsko delo vzorno izvršiti. Zbor. svetnik g. Feliks Staré se ne more strinjati z odsekovim predlogom, ker se je pred nedavnim časom zavrnila prošnja g. S. za tiskarsko koncesijo in je moral poslej izven Ljubljane začeti tiskarski obrt. Gospod poročevalec nato omenja, da prošnje g. S. ni zbornica zavrnila, ampak deželna vlada, katera o takih prošnjah končno odločuje. Sicer se pa sedaj gosp. S. dobro godi, med tem ko prosilca, o čigar prošnji se je zbornici danes izreči, v Celju preganjajo. Pri glasovanju je bil sprejet odsekov predlog, naj se prošnja D. H. priporoči v ugodno rešitev.

Zbornični svetnik g. Friderik Pauer je poročal o obrtnih pravicah trgovcev s steklom in s podobami. Mestni magistrat ljubljanski se je obrnil do zbornice z vprašanjem, ali smejo ljubljanski steklarji, ki so upravičeni trgovci s podobami, prodajati tudi okvire za podobe in zrcalna stekla brez podob in brez vdelanega zrcalnega stekla. Odseku se ne zdi utemeljeno, še manj pa praktično, trgovcem s podobami in s steklom jemati pravico, prodajati okvire brez podob in brez zrcalnega stekla; kajti prodaja podob brez okvirov, prodaja podob v okviru, pod steklom ali brez stekla ter prodaja okvirov zase so v tesni zvezi, in nikakor ne kaže, obrtni stranki, ki je za eno stroko povsem upravičena, odrekati pravico, da izvršuje tudi drugo stroko. Zbornica je soglasno sklenila, da se v tem zmislu poroča mestnemu magistratu.

Zbornični svetnik g. Karel Luckmann je stavil samostojni predlog, naj se zbornica obrne do trgovskega ministrstva s prošnjo, da se podaljša telefonska medmestna zveza od Ljubljane do Trbiža in Beljaka ter se sprejmejo v telefonski promet vsa važnejša gorenjska mesta. Današnji promet zahteva točnih in hitrih komunikacijskih sredstev. Telefon je za hitro izvršitev nujnih poročil kot ustvarjen. Naša zbornica je že vložila enake prošnje, in se govorniku ne zdi potrebno, navajati vse razloge, ki govore za to, da se ustreže njegovemu predlogu. Poudarja, da je dandanes bolj nego kdaj prej telefonska zveza na Gorenjskem potrebna, ker se je pričelo z graditvijo nove železnice. V deželo je prišlo lepo število podjetnikov, in ti vsi žele, da se olajša promet. Govornik pravi, da je sedaj v interesu države same, da se telefonska zveza podaljša prav zaradi nove železnice. Zbor. svetnik g. Ivan Baumgartner z veseljem pozdravlja stavljeni predlog in želi, da se v prošnji zbornica zavzame tudi za to, da se zlasti za trgovska poročila telefonske cene znižajo. Če pa že to ne bi bilo izvedljivo, naj se vsaj ukrene, da bo dovoljeno — proti manjši taksi — telefon tudi za krajši čas nego za tri minute uporabljati. Predlog g. Luckmanna in pa dodatek g. Baumgartnerja je toplo podpiral zbor. svetnik gospod Josip Lenarčič in dejal, da država že dobi denarnih sredstev, kadar gre za naprave, ki so ji pri srcu. Predlog zbor. svetnika g. Luckmanna z dodatkom g. Baumgartnerja je bil soglasno sprejet.

Naposled je stavil zbor. svetnik g. Fran Hren samostojni predlog, naj se zbornica obrne s posebno vlogo do ravnateljstva mestnega užitninskega zakupa, da ukrene, da se bo v bodoče vršila revizija prtljage in pa pobiranje užitnine od popotnikov, ki prihajajo v Ljubljano po železnici, na kolodvoru, ne pa na cesti. Znano je, kako neprijetno je potnikom zlasti ob slabem vremenu ono počestno revidiranje, ki se drugod redno vrši na kolodvoru. Revizija je zlasti sedaj sila neprijetna, ko imamo električno železnico. Zaradi enega potnika se zamude često vsi drugi, in poleg tega se vsled teh zamud pojavljajo nerednosti v prometu električnih voz, zlasti tam, kjer ne vozijo direktni vozovi, ampak je treba prestopati. Predlog gospoda Frana Hrena je zbornica soglasno in z odobravanjem sprejela.

Istega dne se je v trgovski zbornici vršila deželno-zborska volitev, in sta bila izvoljena za deželna poslanca zbornični predsednik g. Josip Kušar in zbornični svetnik g. Filip Supančič.

Načrt zakona,

s katerim se izpreminjajo predpisi za vpisovanje v trgovinski in združni register.

Že leta 1898. so trgovske in obrtniške zbornice poudarjale v svojih poročilih do trgovskega ministrstva, da bi bile na mestu nekatere izpopolnitve predpisov, ki se tičejo registriranja firem in pa zdruget. Registriranje trgovinskih firem — tako posameznih trgovcev kot trgovinskih družb — urejuje sedaj trgovinski zakonik in pa predpis o trgovinskem registru z dne 9. marca 1863. l., drž. zak. št. 27., vpisovanje zdruget v združni register določa zakon o pridobitnih in gospodarskih zdrugetah z dne 9. aprila 1873. l., drž. zak. št. 70., in pa ukaz ministrstev za pravosodje, notranje stvari in trgovino, izdan sporazumno z finančnim ministrstvom dne 14. maja 1873. l., drž. zak. št. 70. Pravosodno ministrstvo namerava menda že v prihodnjem zasedanju državnega zbora predložiti načrt zakona, ki bode izpopolnil, oziroma premenil registriranja se tičeče predpise. Pred nami leži načrt tega zakona, in sodimo, da so načrtove določbe povsem na mestu. Načrt obsega 17 paragrafov, in se tičejo nove določbe predmeta obrtovanja ali podjetja (Betriebsgegenstand), sedeža obrtovališča, vpisovanja podružnic glavnega zavoda ter premestitve podjetja iz enega sodnega okoliša v drugega, nadalje uradnega (ex offo) izbrisa firem ter razglasil o vpisih firem v centralnem glasilu, ki se prične v ta namen izdajati. Sedaj je le v oglasilu družbene pogodbe akcijskih družb obvezno naznaniti, kaj je predmet novega podjetja (člena 175., 209. trg. zak.). Načrt določa v § 1., da je tudi ob oglasitvi firem posameznega trgovca ter javnih trgovskih in komanditnih družb v naznanilu, ki je za vpis firme potrebno, navesti predmet obrtovanja. Take pomnožitve registrskih dat je le želeti, kajti vsakomur, kdor že išče podatkov o kaki firmi v trgovinskih registrih, je tem bolj ustrezno, čim natančnejše podatke je povzel iz registrov. Načrt določa, da bo glede predmeta obrtovanja tudi pri že registriranih firmah popolniti do določenega termina register v zmislu novih določb. Glede stajališča glavnega podjetja in podružnic omenja načrt, da je stajališče natančno označiti; seznam onih večjih mest, v katerih bode tudi ulico in hišno številko stajališča navesti, priobči poseben ukaz. Člen 26. trg. zak. daje trgovinskemu sodiščem pravico, da z globami — od 20 do 600 K — prisilijo registriranju podvržene trgovinske firme, da podajo za registriranje potrebna naznanila. To so takozvane redovne globe, ki se ob neizterljivosti ne smejo premeniti v nadomestni zapor. Kadar protokolirana firma preneha, je, kakor znano, naznaniti to trgovinskemu sodišču, da izvrši izbris. Če ni naznanila, naloži sodišče denarno kazen. Toda izkušnje kažejo, da prav v tem primeru omenjeno prisilno sredstvo kaj lahko odpove, na primer, če imetnik firme umrje ali se izseli. Za take primere obstoječi predpisi ne podajajo potrebnih norem. No, trgovinska sodišča so v takih slučajih, čim so zvedela, da je firma prenehala, izvršila izbris firme uradno, ali postavnega substrata za tako postopanje nedostaje. V §§ 4.—7. določa načrt, da je izvršiti izbris firme uradno, kadar ni bilo mogoče stranke prisiliti, da oglasi

prenehanje firme. O nameravanem izbrisu je obvestiti stranko, da lahko poda ugovor; o ugovoru določa sodišče po predpisih, veljavnih za nesporno postopanje. Če bivališče stranke ni znano, zadostuje uradni oklic v časopisu, ki je določen za tako razglasjanje. O premestitvi firme v drugi sodni okoliš govori načrt v §§ 10.—13. Ako se trgovinsko podjetje, ki je registrirano, preseli v okoliš drugega trgovinskega sodišča, je naznaniti premestitev pri registrskem sodišču, ki izvrši izbris in obvesti uradno poslej kompetentno sodišče. Novo registrsko sodišče izvrši vpis, da je firma premenila svoj sedež, ter razglasi premestitev v uradnem časopisu. Nato obvesti prej kompetentno sodišče o dovršenem vpisu. V §§ 8. in 9. navaja načrt nove določbe, ki urejujejo vpisovanje podružnic. Princip je: ustanovitev podružnice je javiti vsekdar pri trgovinskem sodišču glavnega podjetja; če se pokaže, da je za registriranje podružnice kompetentno drugo sodišče, obvestiti se mora sodišče glavnega zavoda uradno. V takem primeru razsoja o dopustnosti vpisa podružnice za podružnico pristojno sodišče, ki oskrbi tudi uradne razglasitve. Poznejše objave, ki se tičejo zgolj podružnice, je vlagati neposredno pri registrskem sodišču podružnice. — Često se je v trgovskih krogih izrekla želja, naj bi se vpisi in izbrisi trgovskih firem ter zadrug razglasili v posebnem centralnem glasilu. Tako bi za nove firme in za premembe v trgovini zvedeli širši krog, sedanji uradni razglasi pa so le provincijalnega pomena. Načrt odpravlja ta nedostatek, in v § 14. določa, da jo ustanoviti centralen organ za razglasila o vpisih v trgovinske in zadružne registre na Dunaju; izdajalo ga bode trgovinsko ministrstvo. Pri trgovinskih in zadružnih registrih je iz javnih ozirov težiti na to, da odgovarjajo zapiski dejanskim razmeram, sicer izgube svoj pomen. Zategadelj je prepotrebno, da se premembe, ki se pojavljajo pri poedinih firmah in so za registre važne, pravočasno in točno prijavljajo. Izkušnje pa kažejo, da predpisanih naznanil le prečesto ni; v poštevh prihaja gotovo okolnost, da pristojbine, katere je ob vpisovanju plačevati, gotovo ne pospešujejo dobre volje interesiranih strank. V tem pogledu je vse hvale vredna določba v načrtu, da so naznanila, ki se tičejo premembe predmeta obrtovanja in pa premestitve stajališč, pristojbin prosta. Umestno pa bi bilo, da se tudi za naznanila, ki se tičejo izbrisa firem, določi, da so pristojbin prosta; taka določba bi redno vodstvo registrov le pospeševala, kajti gotovo je vsakdo že po naravi ob pričetku trgovine, ko se nadeja, da bode podjetje uspevalo, prej pripravljen plačati neizogibne pristojbine, tembolj, ker ga sicer dohiti občutna globa, nego pa poslej, ko iz tega ali onega vzroka neha trgovati. Kak interes ima pač trgovec, ki je prenehal s svojo trgovino, da poda pristojbini podvrženo naznanilo o prenehanju trgovine, zlasti, če ga je nesrečna kupčija spravila ob imetje? In kolike vrednosti je v takem slučaju prisilno sredstvo globe?

Raznoterosti.

Iz obrtniških krogov so nam došla vprašanja, kaj je pravzaprav s takozvanimi **dohodarstvenimi dovolilnicami** (Gefällsämliche Erlaubnisscheine) in **dohodarstvenimi potrdili** (Gefällsämliche Bestätigungen), katere obrtne stranke in kdaj si

morajo preskrbeti te listine. O tem podajemo naslednja pojasnila. Dohodarstveno dovolilnico mora imeti po § 10. užitninskega patenta iz leta 1829. vsakdo, kdor hoče izvrševati užitnini od vina podvrženi obrt, torej gostilničarji, ki točijo vino, vinski ali šadni mošt. Kadar se stranka, ki toči vino, preseli v druge prostore, si mora preskrbeti novo dovolilnico. Dovolilnico za vinotoč mora imeti stranka v roki; predno prične svoj obrt, oziroma predno se preseli. Prošnje za dohodarstveno dovolilnico je vlagati pri finančnem ravnateljstvu ali pa pri pristojnih oddelkih finančne straže; prošnje so kolka proste, istotako dovolilnice same. V Ljubljani, ki je glede užitnine zaključeno mesto, za vinotoč ni treba dohodarstvene dovolilnice. — Dohodarstvene dovolilnice je nadalje treba strankam, ki prodajajo denaturirano žganje na debelo (v množinah nad 25 litrov) ali na drobno (v množinah pod 25 litrov, toda ne manj kot $\frac{1}{8}$ litra). Ako ima isti trgovec več prodajalnic, mora imeti za vsako prodajalnico posebno dovolilnico; ako se prodajalniški prostor premeni, treba je prositi nove dovolilnice. Dohodarstvene dovolilnice za prodajo denaturiranega žganja je treba tudi trgovcem v Ljubljani. Prošnje za dovolilnico, ki so kolka proste, je vlagati pri finančnem ravnateljstvu; kolka prosta je tudi dovolilnica sama. Tudi dohodarstveno dovolilnico za prodajo denaturiranega žganja mora imeti stranka že v rokah, predno prične točiti, oziroma predno se preseli. Kdor toči vino ali pa denaturirano žganje, ne da bi imel dovolilnico, zapade po § 344. dohodarstvenega kazenskega zakona denarni kazni od 4 do 100 K.

Dohodarstveno potrdilo je potrebno za prodajo mesa in sladkorja. § 20. zakona z dne 16. junija 1877. l., drž. zak. št. 60., o užitnini od mesa določa, da je vsakdo, kdor hoče izvrševati prodajo surovega ali že pripravljene mesa (razsekavanje, skuhovanje mesa) ali pa namerava premeniti svoje obrtne prostore, v katerih se izvršuje tak obrt, zavezan, to naznaniti finančnemu ravnateljstvu, predno prične izvrševati svoj obrt, oziroma predno se z njim preseli. Finančno oblastvo mu izda poslej dohodarstveno potrdilo, ki je kolka prav tako prosto kot strankino naznanilo. V mestih, ki so glede užitnine proglašena za zaključena, na primer v Ljubljani, teh potrdil ni treba. — Zakon o davku na sladkor določa v § 27., da je strankam, ki hočejo trgovati s sladkorjem ali prodajati sladkor (semkaj spadajo tudi slaščičarji in kavarnarji), oglašiti ta svoj obrt pri pristojnem preglednem vodstvu finančne straže ali pa pri finančnem ravnateljstvu v pismeni, nekolkovani vlogi 14 dni prej, predno prične prodajati sladkor. Finančno oblastvo jim nato dostavi dohodarstveno potrdilo za prodajo sladkorja, ki je tudi kolka prosto. Ako namerava stranka prodajalniške prostore premeniti, mora nameravano preselitev 14 dni prej naznaniti in dobi novo potrdilo. Ako se oseba podjetnika premeni, mora novi podjetnik tekom 48 ur po prevzemu izpremembo naznaniti. Pri obeh vrstah dohodarstvenih potrdil — tako za prodajo mesa kot za prodajo sladkorja — zadošča, da je stranka svoj obrt pravilno naznanila; potem lahko prične svoj obrt izvrševati, ne da bi se ji bilo bati dohodarstvenega zadržka. Ako pa je obrtna stranka pozabila na dolžno naznanilo ter kljub temu pričela s prodajo, jo zadene globa od 4 do 100 K.

Nedavno so prinesli različni dnevnikarji notico o ukazu finančnega ministrstva, ki se tiče **pristojbin pri prejemnih potrdilih na trgovskih računih**. Brez vsakega komentarja in pojasnila objavljena notica je provzročila v trgovskih in obrtnih krogih precejšnje razburjenje. Došla so nam od mnogih strani vprašanja, kako ravnati, katere račune je kolkovati. Stvar je taka-le: Trgovski računi (fakture) do 20 K so, kakor znano, pristojbin prosti, trgovski računi od 20 K do 100 K morajo biti kolkovani in so podvrženi fiksnim pristojbini 2 h (kolek), pri zneskih od 100 K dalje so podvrženi fiksnim pristojbini 10 h. Kadar je faktura plačana in se na njej le potrdi prejem s klavzulo »plačano«, »saldirano«, »prejel«, faktura ni podvržena pristojbini. Kadar pa se na fakturi prejem v obliki formalne pobotnice potrdi, je po tarifnem postavku 47. lit. a potreben kolek in sicer po skali II. in se ravna po fakturnem znesku. Ako se potrdi na fakturi prejem za znesek do 4 K, je potrdilo po tarifni postavki 48. lit. a vsekdar pristojbine prosto. Ukaz fin. ministrstva z dne 9. julija 1901, št. 43.526, ima torej namen, opozoriti na to, da so formalna potrdila o prejemu denarnih zneskov (pobotnice) tudi v primeru, da se pišejo na fakturah, podvržena pristojbini, ki velja za pobotnice. V kolikor je nam

znano, postopajo torej naši trgovci pravilno, in se jim ni bati zadržkov od strani finančnih oblastev.

»**Trgovsko in obrtno društvo za Goriško**«, ustanovljeno lansko leto v Gorici z namenom, da varuje in pospešuje koristi trgovskega in obrtniškega stanu v gospodarskem, socialnem in političnem oziru, deluje jako živahno in utegne postati znamenitega pomena za razvoj slovenske narodnogospodarske organizacije. Društvo prireja shode in s strokovnimi predavanji budi med trgovci in obrtniki v mestu in na deželi stanovsko zavest. S sestavo prošelj, z nasveti in s pritožbami na zakonodajne zastope, na oblastva in na javne korporacije podpira brezplačno društvene člane, daje istotako brezplačno svete v trgovskih in obrtnih, v kreditnih in pravnih zadevah, in prihrani tako članom mnogo stroškov in potov. Dobre zveze z raznimi denarnimi zavodi mu omogočajo posredovanje v kreditnih zadevah med zavodom in trgovcem, oziroma obrtnikom, kar je posebne važnosti za trgovca, kateri nima obširnih zvez in dobi tako kot član trgovskega in obrtnega društva najboljšo oporo. Po svoji informacijski pisarni daje društvo trgovcem in obrtnikom vse potrebne informacije o premoženju in kreditnih razmerah posameznikov in strogo pazi, da so te informacije objektivne in zanesljive. Društvo se živo zanima za volitve v razne zastope in korporacije in vpliva po možnosti tudi tu. Kot posebno točko svojega programa pa si je postavilo ustanovitev slovenske trgovske šole in trgovsko-obrtno banke v Gorici. V podporo vdov in sirot trgovcev je ustanovilo poseben zaklad, ki znaša sedaj 600 K.

Na »trgovsko in obrtno društvo za Goriško« opozarjamo osobito naše kranjske in štajerske trgovce in obrtnike, kateri imajo na Goriškem trgovske zveze ali si jih hočejo pridobiti. V odboru tega društva je zbrano lepo število odličnih trgovcev in obrtnikov, ki temeljito poznajo trgovske in kreditne razmere na Goriškem, in je torej vsako društveno pojasnilo zanesljivo in temeljito. Za hitro rešitev teh vprašanj skrbi društvena pisarna v Gorici (Gosposka ulica šte. 7, II. nadstr.). Pisarna posluje redno vsak dan. Tamkaj daje društveni tajnik gospod Božidar Vernik tudi vsako potrebno ustno pojasnilo.

Obrtniške ustanove za obiskovalce strojnih in drugih naprav v uradu c. kr. trgovskega ministrstva za pospeševanje obrta na Dunaju. Z ukazom z dne 27. februarja t. l., št. 6578, je c. kr. trgovsko ministrstvo odredilo, da je v posebnega ozira vrednih primerih podeliti obrtnikom, ki ne stanujejo na Dunaju, ustanove, da lahko obišejo strojnico (Maschinenhalle) in druge naprave c. kr. urada za pospeševanje obrta. Štipendisti dobe razen vračila voznih stroškov (osebni vlak III. razreda) še po 6 K na dan. Bivanje na Dunaju traja največ tri dni. Da se te ustanove za obrtni stan kolikor mogoče koristno porabijo, se bo oziralo le na take prošnje, ki ustrezajo naslednjim pogojem: 1. Posamezni prosilci. Posamezni obrtniki dobe le takrat ustanove, če dokažejo, da bodo v svojem obrtu vpeljali strojni obrat. Take s potrebnim dokazom opremljene prošnje naj pristojna obrtna zadruga vloži pri c. kr. trgovskem ministrstvu in naj jim priloži prepis zapisnika one zadružne seje, v kateri so se določili obiskovalci. 2. Odbornikom in članom obrtnih zadrug se podelijo take ustanove, če gre za ustanovitev pridobitne in gospodarske zadruge, za prireditve obrtne razstave ali strokovnega tečaja, za napravo osrednje delavnice ali podobnega zadružnega obrata ali kake druge naprave, ki spada v okvir urada za pospeševanje obrta. V tej na c. kr. trgovsko ministrstvo naslovljeni prošnji naj prosilci naznanijo nameravano napravo in kaj so že sami ukrenili za nje uresničenje. 3. Obrtne z družbe, zlasti obrtne zadruge, obrtne pridobitne in gospodarske zadruge, obrtna društva i. e. dobe za skupni obisk strojnice in drugih naprav urada za pospeševanje obrta male prispevke k potnim stroškom iz kredita za pospeševanje obrta, če dajo tudi sami ali druge obrtu naklonjene korporacije prispevkov nepremožnim udeležencem. V prošnji na c. kr. trgovsko ministrstvo je navesti število udeležencev in višino poprej omenjenih prispevkov. 4. Na prošnje iz takega kraja, v katerem ali v katerega bližini obstoji kak zavod za pospeševanje obrta z razstavo strojev, se ne bo oziralo.

Za trgovce, ki imajo kupčijske zveze s Črno goro. C. kr. trgovsko ministrstvo je trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani naznanilo, da se v zadnjem času silno množe slu-

čajji, v katerih se naši trgovci zavoljo izterjavanja terjatev v Črni gori obračajo naravnost na c. in kr. diplomatsko zastopstvo na Cetinju. V največ slučajih dotične tvrdke niti ne poskušajo same kaj ukreniti, da se njih terjatve izplačajo, ampak navadno pošljejo knjižne izvlečke omenjenemu zastopstvu, da jim le-to preskrbi izterjanje, ali pa žirirajo radi enostavnosti menice na ime c. in kr. diplomatske agencije na Cetinju. Posledica tega postopanja je, da knežja črnogorska vlada noče več poravnati takih zadev — izvzemši neizpodbijane slučaje — in jih napotuje na redno pravno pot; razen tega se pa uspeh posredovanja c. in kr. zastopstva na Cetinju vsled prevelikega izkoriščevanja lahko tako oslabi, da izgubi posredovanje na svoji veljavi in potem v važnih primerih ne more pomagati. Z ozirom na to se naši trgovci, ki imajo kupčijske zveze s Črno goro ali jih bodo šele imeli, opozarjajo, naj svoje terjatve, razen če niso popolnoma neizpodbijane, izterjajo po zastopnikih, pooblaščenih tudi za pravdo, katerim bo c. in kr. zastopstvo pri izvrševanju njih pravnih zadev preskrbelo popolno varstvo.

Znižanje carine na Kitajskem. Dne 7. novembra t. l. stopi vsled končnega v Pekingu 7. septembra t. l. s kitajskim pooblaščenecem podpisanega zapisnika v veljavo zvišanje carine na 5% dejanske vrednosti blaga. Za blago, ki je že na morju, velja desetdnevno podaljšanje. Predmeti, ki so bili doslej carine prosti, so istotako od omenjenega dne podvrženi 5% plačilu carine, izvzemši moko, žito, riž ter zlato in srebro, čisto in v denarju, ki so kakor dozdej še nadalje carine prosti.

Strahovi.

»O — to pa že ne bo nič!« je zabavljaj Čivko odločno in udaril na mizo, ko sva čakala večerje v sobi poleg kuhinje. »Ta Žafran! Ta požeruh požeruški! Vse hoče pobasati sam. Luca ga pa podpira; bolje ga pita kakor pa gospodarja!«

»To sem opazil z žalostnim srcem in s praznim želodcem tudi jaz«, sem mu pritegnil.

»Veš, ljubi Krompirček, ta neumna baba si domišljuje, da se Žafran še zaljubi v njo in jo celo vzame naposled. Pa je prebedast in preneroden za to! Le pomisli, kakšno kavo dobiva zjutraj! Kakšno smetano, ah! Nedavno sem se zmotil nalašč in sem urno popil njegovo. Sapramiš, ali se mi je prilegla! Vsak milijonar bi se obliznil zanjo!«

Čivko si je zamišljen pobožal želodec in se pogreznil v prijetne spomine preteklega užitka.

»Taka je ta sraka!« je nadaljeval obtožni govor. »Žafran srka med — najudva pa pokori kofedrne kofedre kofedrasta kofedra, ubogim dušam v vicah preslaba! Žafran se davi s klobasami — midva pa otepajva kisló zelje! To je plesniva pravica! Temu morava krepko ugovarjati. Kokodajskemu ne maram ničesar nositi pod nos; nisem noben špec. Pomagajva si sama! Na vsak način morava razgnati škodljivo zvezo hlapca in kuharice. Moj bojni načrt je že gotov. Jutri se pojdemo strahove. Pst . . . Žafran lomasti po veži.«

Priguncal se je počasi sluga in sedel z leno zadovoljnostjo na svoj stol. Čivko ga je motril jako pozorno in delal prikupljiv obraz. Radoveden, kako bo tisto z duhovi, sem komaj čakal prvega miga navihanega Čivka.

»Gospod France,« ga je nagovoril priliznjeno, »danes sem prebral ‚črne bukve‘.«

»Eja!« se je začudil hlapec z glupim nasmehom. »Kaj pa pišejo?«

»Prav lepe reči«, je legal Čivko, »posebno pa o strahovih!«

S temi besedami je vzbudil živo zanimanje v Francetu, ki je hitro pomaknil svoj stol bliže pripovedovalcu.

»No, pa povej, povej kaj več!« je prosil.

»Bi že,« se je branil lokavi tovariš. »Pa bi vidva stvar raznesla med ljudi, da bi se mi smejali! Zakaj človek je že tak, da se upira ravno zlati resnici.«

»Bog ne daj! Nič ne izdava!« sva obljubljal Čivku obenem.

»No, naj pa bo!« se je vdal in oprezno pogledal proti kuhinji. »Da bi nas le ne slišala Lucija!«

»Pa govori tiše!« ga je izpodbujal radoznali France primaknivši svoj stol še bliže Čivku.

»Prav. Najprvo sem bral, da se more vsak duh povrniti z drugega sveta med nas, kadar želi, samo da mora prej pretrpeti strašanske muke. Zaradi tega da ostajajo duhovi rajši lepo doma, pa da so tudi korajžni strahovi, ki jih goni neukročena radovednost nazaj na naš svet. In zgolj srečo da donasajo tistemu, ki se jim zna prav obnašati.«

»I kakšni so pa taki strahovi?« je hlastno vprašal sluga.

»Popolnoma podobni nam živim ljudem«, je odgovarjal Čivko. »Posnemati znajo vsako postavo; tako obraz, hojo, glas, skratka vse. Oblečeni so vsi enako v bele mrtvaške rjuhe. Na glavi nosijo črne klobuke. Noge si pa obuvajo v tihe copate, da preveč ne kale nočnega miru!«

»Lejte jih spakov!« se je čudil lahkoverni France. »Pa kdaj pa strašijo?«

»Najrajši tisti večer, preden praznuje kdo na zemlji svoj god ali kaj enakega. Pojutrišnjem slavi naša Lucija svoj rojstni dan. Potemtakem se jutri po noči bržkone oglasi kakšen duh, če ne dva!«

»O presneto, že jutri! Hm! Obkorej pa? Opolnoči?«

»Navadno opolnoči,« je mirno razlagal Čivko. »Toda bolje je, ako jih čaka človek že od desetih naprej. Zakaj ure na onem svetu tudi ne gredo vse enako, prav tako kakor naše ne. In kaj je takemu duhu do par ur več ali manj, ko je vaje dolgočasne večnosti!«

»Kaj pa bi moral vse storiti, da se me usmili dobrotljivi strah?« je hotel vedeti hlapec, ki se je že bal, da Čivko tega ne bo znal povedati.

»Pet ur pred polnočjo ne smete ne pogledati nobene ženske, ne izpregovoriti ž njo najkrajše besedice. Proti desetim ogrnete čisto rjuho pa greste čakati za hlev.«

»In če pride...«

»In če pride strah vasovat, se morate pokloniti, kadar ga oddaleč zagledate. V znamenje ponižnosti morate stati pred njim s povešeno glavo. Bog ne prizadeni, da bi ga hoteli pogledati v obraz. Eno samo željo vam more izpolniti; zato si prej dobro premislite, če ga poprosite!«

»Primaruha!« se je razvnel France. »Če ni nič hujšega, pojdem pa res jutri tja za hlev!«

Tedaj so se odprla vrata: Lucija je prinesla veliko skledo češpljeve kaše in nakidala hlapcu celo Šmarno

goro na krožnik. Nama dvema je ostal le manjši nezabeljeni del na dnu. Navzlic temu sva bila židane volje.

Po večerji naju je France zaklenil v najino sobico in odšel premišljevat, kaj naj bi si želel od nočnega svata.

»Vse mi verjame ta butec«, se je veselil Čivko. »To bo zopet enkrat zabavica! — Kaj si imel v telovadbi?«

»Hvalevredno.«

»Dobro. Jaz tudi. In v petju?«

»Ravno tako. To sta bila namreč edina dva svetla bisera mojega malo sijajnega izpričevala, preljubi moj Čivko!«

»Lep talent! Vsa čast! Tudi jaz imam dober glas in pojem celo brez not kakor petelin. Škoda bi bilo, ako bi zanemarjala take darove.«

Odprl je omaro in izvlekel izpod perila tamburico.

»Odkar sem tukaj, še nisem igral, in nihče ne ve, kakšen umetnik skriva svojo luč pod polovnjakom. Upajmo, da nisem pozabil vsega. Osnovati morava še nocoj tamburaško društvo. Ti sicer žalibog nimaš tamburice. Pa to nič ne de! Pokažem ti drugo glasbeno orodje, mnogo cenejše in lajše. In nobenih strun ti ne bo treba kupovati. Vzemi tam svoj glavnik in malo papirja! Veseliva se glasbe prihodnosti!«

Zdaj je segel pod žimnico in potegnil izpod nje dolgo, močno vrv.

»Znaš kaj prida plezati, dragi Krompirček?«

»Znam.«

»To me veseli. Žafran naju zapre vsak večer kakor dva anarhista. Pa jo le pobriševa v zlato prostost!«

Privezal je vrv za železni kavelj pri oknu, se spustil ob njej doli na vrt in povabil še mene za sabo. Z vrta sva šla na griček in zlezla po lestvi na Kolaričev skedenj v seno. Tam je rekel Čivko:

»Jutri je treba napraviti Luci lepo podoknico. Ali znaš to-le: ‚Margareta, deklica brez para?‘«

»Ne znam.«

»Te že naučim. Tukaj naju ne sliši živa duša. Le poskusiva! Pa dobro pazi, ker je to obenem najina glavna izkušnja za jutrišnji javni nastop.«

Dejal sem papir na goste zobe glavnika, in kmaļu sva godla, da je bilo kaj! Čivko je tambural in pel. Besedilo pa je izpremenil jako izvirno in prelil tujo Margareto v domačo Luco.

»Najini poskusi so se obnesli bolje, kakor sem pričakoval«, se je pohvalil, ko sva se vrnila v spalnico. »Bomo videli, kaj bo jutri, jutri! Zdaj morava zložiti še spored. Tu imaš polo, črnilo in pero. Piši:

Na dvorišču

se vrši nocoj ob vedrem ali pa slabem vremenu

veliki koncert

v proslavo rojstnega dneva

LUCE,

kuharice in gospodične.

Spored:

1. »Luca, Luca!« Slavnostna himna. Samospev s spremljevanjem tamburice in glavnika. Proizvajata dva zakleta slovenska princa.

2. Glej prvo točko.

3. Glej tudi prvo in drugo točko.

Ako bi kateri komad posebno ugajal slavnemu občinstvu, ga bodo umetniki ponavljali na občno zahtevanje. Zamena programovih točk je strogo prepovedana. Vstopnine ne pobiramo nobene.

Na obilen obisk vabi vse prijatelje domače glasbenosti najvljudnejše slavnostni odbor.«

To oznanilo je nabil Čivko drugi večer skrivaj na kuhinjska vrata. Lucija je kmalu zapazila papir, ga v sveti jezi raztrgala in sežgala. Midva pa sva sedela z nedolžnima obrazoma za mizo in se držala, kakor da ne vidiva ljutih pogledov kuharičinih.

»Vode imam dosti«, je zapretila kar skozi vrata, »gnilih jajec tudi. Naj le pride, kdor hoče!«

Komaj je zaloputnila duri za seboj, ko se je pri-majal France. Ugibal je bil ves dan, kaj bi zahteval od prijaznega duha. Lucija pa je bila opazila njegovo poparjenost in mu hotela razjasniti tožni obraz s slastnim zalogajem. Velikanska krvava klobasa naj bi razvedrila hlapcu mračni duh. Midva s Čivkom pa sva dobila le kepo kisle repe, ki so se v njej sramežljivo skrivale nedolžne kosti svinjskih rebric, obrezani ideali brez mesa in krvi. Pogrešani kosi najjine večerje so gagali po nedoumnem sklepu Lucijine previdnosti pod težko klobaso na slugovem krožniku.

»Ali ni lepa?« je vprašala kuharica. Pričakovala je navdušeno zahvalo od Franceta. Toda ta se ni genil.

»Rad bi jo imenoval za kraljico svojega želodca!« je odgovoril namesto njega Čivko, »in še rajši bi se nemudoma združil z njo.

»Saj imaš rebrca!« ga je zavrnila Lucija.

»Veste kaj«, se ji odrezal Čivko, »meni se prav zdi, da imate o rebricah prenapeto stroge pojme, ker menda mislite, da izgube dobri okus, če se jih drži le količkaj mesa.«

»Jezik za zobe!«

»Prav imate! Dober svet pol premoženja. Če ne bi imel svojega jezika za zobmi, ne bi imel nikdar nič dobrega v ustih!«

»Snedla grda! Vse bi pomašil sam.«

O, vsega ne! Da bi dobival le tretjino onega, kar nosite na mizo, pa ne bi bil vedno v sredi tako votel kakor prazen strah!«

»Zvečer ni zdravo mnogo jesti«, je ugovarjala kuharica.

»Zahvaljujem se vam najtopleje, da tako po materinsko skrbite za zdravje Markovo in moje. Vaša kristjanska dolžnost pa je, da se tudi pobrigate za gospoda Franceta! Njega hodi tlačiti vsako noč mora; ker mu nakladate tak tovor, pa revček komaj diha!«

»Drugega te ni kakor dolg jezik,« se je raztogotila kuharica in jezno odhitela. Zastonj je pričakovala zaslombe pri hlapcu. Čivko ga je namreč opominjal a zhlimi brkami pod mizo včerajšnjega pouka.

France pa se je lotil z opravičeno navdušenostjo svoje večerjice. Dostojanstveno in samozavestno je sedel za mizo kakor kura, ki vali jajca. V eni roki vilice, v drugi nož, tako oborožen je užival z razpetimi nosnicami nadobudne dišave veličastne klobase in začel v sanjavem koprnenju premikati svoje mogočne čeljusti. Počasi jo je razparal, jemal kos za kosom, ga požiral najprej z očmi, ga popihal, zazijal kakor kača in v prijetnem blaženstvu porinil žrtev v brezno, cmakal kakor pujssek, pokimal

in pogoltnil tečni grižljaj. Res lepo in izpodbudno ga je bilo gledati!

»No, ali ni bilo dobro?« je prišla vprašat Lucija črez nekaj časa.

Pa tudi zdaj ji ni odgovoril hlapec nič. V hudi zadregi je bulil na svoj prazni, polizani krožnik in si trebil korenjaške zobe.

Kuharica ga je merila vsa presenečena. Vendar ni rekla ne bev ne mev, ampak pograbila z mnogim ropotom krožnike in odjadrala bridko razžaljena k svojemu ognjišču.

»Izvrstno ste se premagovali!« je dejal Čivko Francetu, preden je naju zaprl v podstrešno sobico. »Kdo bi pa tudi zaradi zanikarne krvave klobase prodajal lepšo bodočnost! Želiva vam uspešno zabavo s strahovi! Lahko noč!«

Potem sva si takoj nateknila na glavi dolga črna klobuka, narejena iz papirja sladkorjevih zavojev, si privezala bradi iz prediva in obula copate. Tako sva tiho čakala, dokler ni oznanil nočni čuvaj desete ure!

Ko sva se okrepčala s kozarcem limonade, se nama ni zdelo podjetje nič več tako nevarno. Gospod Kolarič je že tarokiral v »Žejni žabi«. Komija tudi ni bilo doma. Bog ve, kje je vzdihoval za svojo Fanči. Hlapca sva videla iti v bližnjo krčmo, da si kupi svoj polič korajže.

Torej je pa zavil Čivko najino orodje v rjuhi in vrgel vse skupaj doli. Po tem potu je poslal tudi bergle, ki jih je bil izteknil nekje pod streho. V kratkem sva bila tudi midva na vrtu in izrojila iz kletke v gluho noč.

Na dvorišču sva si nekoliko oddehnila. Nato sva ogrnila rjuhi in se še enkrat pregledala, če sva dovolj strahovom podobna. Čivko na berglah je bil res pošastna prikazen. In tako sva se bližala kuhinjskemu oknu. Liza je še bdela in šivala. Čivko se je varno spustil raz bergle, jih vzel pod pazduho in začel:

»Luca! Piskrov muza! Zala muca!

Čuj, kako častim te! Luca? Luca!

Luca, no! Ne bodi več od muh!

Usliši me!

Spet ljubi me!

Al pa piš mi v uh!

Juh!«

Čivko je posnemal z velikim uspehom Francetov glas in udarjal na tamburo, jaz pa sem milo zavijal na svoj glavnik. Lucija je prihitela z vedrico vode k oknu, še preden sva izvršila polovico lepe pesmice. Nadaljevala sva torej le še iz daljave in o pravem času odnesla pete za hlev.

Ni trajalo dolgo, ko se je vrnil France skozi vrt. Čivko se je naglo zopet postavil na bergle in mu korakal pošastno naproti. Hlapcu je zastajala noga od strahu, ko je zagledal najudva. Precej je obstal, si odel rjuho in sklonil glavo. Čivko je zopet naglo stopil z bergel, mu potrkal trikrat na čelo in ga ogovoril z zamolklim glasom:

»Človek božji! Kaj motiš mir najinih kosti?«

Hlapec je trepetal in ni mogel ziniti nobene besedice.

»Nikar se naju ne boj, sin Adamov! Midva sva dobra duhova, ki prinašata ljudem le srečo!« je govoril Čivko.

»O gospod strah!« je bleknil France.

»Eno željo ti izpolniva, če naju ubogaš. Kaj želiš?«

»Bogat bi bil rad, bogat, če ne zamerite.«

»Že prav«, mu je obljubil Čivko. »V deveti deželi ti živi star stric, ki ima zlata in dragotin na merenike. Vse to bogastvo bo odmenil v oporoki tebi. Toda ti si zdaj še prevelik grešnik, da bi smel uživati toliko milijonov. Za pokoro ti ukazujem, da razdeliš vselej kosilo in večerjo pravično na tri čisto enake dele med Markom, Živkom in sabo ter ne sneš samopašno vsega najboljšega sam. Zdaj pa pojdi in poklekni pod okno Lucije na obedve kolena in ne na eno samo, karkor bi hotel streljati zajca, in šteje do sto. In naj se zgodi karkoli, in če bi letele same pomije z neba nate, ne daj se zmotiti, če ne pa ne pomaga vse skupaj nič.«

»Hlapec je ubogal, midva s Čivkom pa sva pobegnili in srečno splezala v najino sobico. Hitro sva slekla mrtvaško uniformo in legla v posteljo.

»Zdaj se bo usula ploha na nekoga!« je dejal Čivko. »Le začniva smrčati! Kmalu bo preiskaval!«

Res sta prišla malo potem France in Lucija, ki sva se ji zdela midva nad vse sumna. France, ves moker od vode, je posvetil vsakemu posebej pod nos in se pridušal, da so bili pravi duhovi, in da midva skozi zaklenjene duri ne moreva oponašati strahov. Svoje glavna Lucija mu pa le ni hotela verjeti in mu je očitala, da je prava šema, ki ni vreden pridne zakonske žene.

France je ostal mož-beseda. Po bratovsko je delil z nama dobrote iz Lucijine kuhinje, pričakuje obljubljenega bogastva v deveti deželi. Midva, Čivko in jaz, pa sva rasla odslej kakor konoplji ne samo na duhu, ampak tudi na telesu in uživala vsaj nekaj sladkih rozinov v kisli potici človeškega življenja.

Rado Murnik.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

(Od 1. avgusta do 1. septembra 1901.)

Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

Vpis družbene tvrdke: »J. & A. Majdič, trgovina z mešanim blagom in opojno pijačo na Trati pri Škofji Loki.« Družba sestoji iz javnih družabnikov Josipa in Antona Majdiča, trgovcev na Trati pri Škofji Loki, začela se je dne 1. avgusta 1901, ima svoj sedež na Trati, in vsakemu družabniku pristoji posebej in samostojno pravica, družbo zastopati in tvrdko podpisavati.

B. V združnem registru:

Vpis tvrdke: »Mlekarna in sirarna v Žireh, registrovana zadruga z neomejenim poroštvom.«

Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu se je izvršil v združnem registru vpis tvrdke:

»Dolenjsko kletarsko društvo v Novem mestu, registrovana zadruga z omejeno zavezo«, nemški: »Unterkrainer Kellereiverein in Rudolfswert, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung.«

Tržno poročilo in tržne cene.

Pšenica. Teden za tednom so se zaman pričakovale trdnejše cene — šele pred nekoliko dnevi so se ojačile, pa še to le mimogrede, da bi dobile zopet novega duška za nadaljno mlačnost in popustljivost. Vzrok, da se ne morejo povzpeti do višje številke, je Amerika s svojo velikansko in kakovostno izborno letino. Pa, ako bi mislili, da bodo radi tega Amerikanci ponosni ter bodo izkušali lepo blago zadržavati, da ga pozneje spravijo draže v denar, — bi se motili. Ravno lepo blago smatrajo za sredstvo v dosego namena — Amerikanci prodajajo kolikor in kar najhitreje mogoče. Rusija in Rumunija, ki sta bili vajeni, domače pridelke boljše razpečavati, nego se amerikansko blago, nista mogli umeti, zakaj se daje amerikanski pšenici letos prednost. Pa tolažili sta se, češ, da je po starih tradicijah tudi letos malo počakati — in kupčija se mora vrniti na stari tir. Toda čakali sta zaman — Amerikanci pa so med tem gladko prodajali ter dosegli velikanske uspehe; prodri so celo na tržišča, koder so imeli Evropci doslej takorekoč monopol. Med tem, ko se je amerikanska pšenica pridno uvažala in prodajala, so se kopičile v Evropi zaloge domačega žita, katero vse še ni bilo prodano. Ta okoliščina je postajala za imetelje vedno strašljivejša, in čim se je bližala žetev, so izkušali pod vsakimi pogoji zaloge prazniti. Začeti je bilo hočeš nočeš boj z Ameriko; blago, od katerega se je pričakovalo lepih novcev, se je moralo prodajati po konkurenčnih cenah, da, celo pod njimi, kajti kupci so bili z amerikansko pšenico močno preskrbljeni ter jih je bilo le s skrajno nizkimi cenami pridobiti za nakup. Cene so padale, ne da bi se bilo na to umetno delalo, kajti na tržiščih ni bilo zapaziti nikakih špekulacij — pač pa velikansko ponudbo brez zadostnih kupcev. Vsak, kdor se je angažiral á la hausse, prezirajoč dejstvo, da nizke cene niso umetne in provzročene vsled takozvane á la baisse špekulacije, se je bridko prevaral. Pridelovalci so ponujali nujno, ker jih je k temu tirala sila.

Tak je bil in je položaj, ko se nenadoma pokažejo višje cene ter se dvignejo v par dneh za celih 20 h nad stalno nizke cene. Resnega vzroka temu prirastku ni najti — pripisovati je to naravni reakciji na daljšo mlačnost, pri čemer pa je treba biti skrajno previdnim. Cene so dvigali, češ, da so zaloge majhne, brzojavke pa so potrdile nasprotno in dokazale, da je blaga v izobilju pri roki; to se je razvidelo posebno iz tega, da so mlini prodali večje množine mlevskih izdelkov ter se za prodano množino z lahkoto takoj založili s pšenico. Pa naj so se zaloge sedaj tudi nekoliko skrčile, vpoštevati je vendarle, da so glavne kupčije sedaj že gotove, za manjše potrebe pa je še vedno dovolj blaga, in kupci si bodo premislili, predno se vdajo rastočim cenam. Seveda se na drugi strani ni nadejati, da bi cene mogle znatno pasti — utegnejo se celo nekoliko dvigniti — to pa ne toliko iz sebe, kakor posredno vsled slabe koruzne letine. Kakor se Amerika letos ponaša z izredno pšenično letino, prav tako slaba pa je na drugi strani koruzna letina. Vsled tega bode Amerika sama potrebovala znatne množine pšenice, ker koruze ne le ne bode izvažala, primanjkovalo ji je bode celo za domačo porabo. O žetvi se iz Amerike ne poroča mnogo novega; cenitev pridelka na 1350 milijonov bušljev je verodostojna. Kakor kaže, se bodo cene dvigale, kolikor bliže smo 1. novembru, začetku nove sezije. Dovoz iz Argentine rapidno pojemajo, bržčas je prebitek izčrpan. Rumunija bode prodala svojo koruzo z lepim dobičkom Angležem! Mogoče, da se vsled visokih cen poraba koruze omeji. Skozi celih 5 let nam je pošiljala Amerika povprečno po 20 milijonov qrs koruze na leto; ta izostanek bode potrebam letos gotovo delal ovire, s tem so pa spojene visoke cene.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za jesen	K 8.02
» » » » spomlad	» 8.43
rž za jesen	» 7.23
» » spomlad	» 7.41
koruza za jesen	» 5.51
» » maj-junij	» 5.39
oves za jesen	» 7.10
» » spomlad 1902	» 7.50

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 7.90
» » » » jesen	» 7.91
» » » » spomlad	» 8.28
rž za jesen	» 6.89
» » spomlad.	» 7.05
koruza za oktober	» 5.20
» » maj 1902	» 5.11
oves za prompt	» 6.88
» » spomlad	» 7.20

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K 7.65—7.75
bosenski oves	» 6.60—6.70
sremski oves	» 6.70—6.80
činkvantin	» —
koruza	» 5.55

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, dasi so cene v Barču pri višji vzniini za 10 h nižje od cen, ki veljajo za Sisek.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6½	7	7½	8
26.30,	25.80,	25.20,	24.50,	23.70,	22.60,	21.50,	19.90,	18.30,	16.30,	11.20

Otrobi
debeli drobni
10.20, 10.20.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6½	7	7B
26.50,	26.10,	25.50,	24.50,	23.50,	23.—,	21.50,	20.50,	19.50,	17.25.

Otrobi
debeli drobni
10.30 —

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinate Ia	K 87.50—88.—
sladkor rezani Ia	» 89.50—90.—

za 100 kil, postavljeno na Dunaj.

Petrolej gališki Standart White	K 33.50—34.—
» pravi ruski	» 35.50—36.—

za 100 kil s sodom vred, postavljeno na Dunaj, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K 49.—
» Good Average	» 42.—
» Regular	» 41.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	» 145.—
» Guatemala do	» 128.—
» Portorico do	» 90.—
» Rio Lavé do	» 75.—
» Java rumena do	» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec avgust 19½ v zlatu.

Riž Rangoon	K 19.— do 29.—
» Bassein	» 20.— » 29.—
» Moulmein	» 20.— » 32.—
Riž Arracan	» 19.— » 26.—
» Japan	» 32.— » 38.—
» Glacé laški	» 40.— » 52.—

za 100 kil, postavljeno v Trst.

Slive bosenske, uzančne	K —.— do —.—
» » po 125 komadov	» 13.75 » 14.—
» » » 115 »	» 16.50 » 17.20
» » » 95 »	» 18.— » 18.50
» » » 80 »	» 20.25 » 20.75

za 50 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast	K 54.50 do 56.—
Slanina štiridelna	» 40.50 » 41.—

za 50 kg, postavljeno v Budim-Pešto.

Jedilno olje »leccer« K 84.— do 86.— za 100 kil — franko sod — postavljeno v Trst.

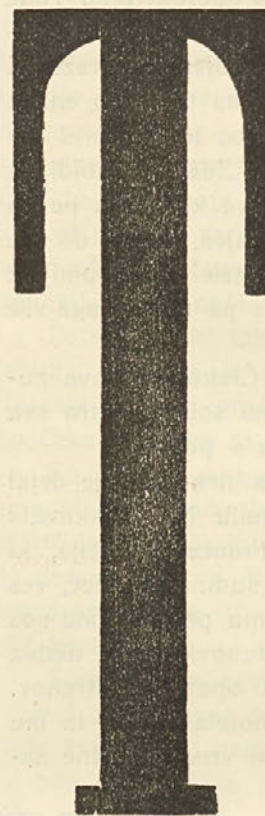
Ripsovo olje 83 K do 84.50 za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

V kolonijalnem blagu so cene zelo napete, tendenca se dviga vidno.

Na debelo.

Na drobno.

ovarna papirnih izdelkov priporoča zlasti papirne vrečice iz najmočnejšega papirja, ovojni papir vseh vrst, pisemski, konceptni, pergamentni papir i. t. d. po konkurenčnih cenah.

Edina domača izdelovalnica trgovskih poslovnih in kopirnih knjig po najnovejšem sistemu.

Edini lastnik in iznajditelj novega patenta trgovskih knjig. Ta iznajdba je po strokovnjaški oceni za vsakega trgovca, uradnika, za pisarne i. t. d. najvažnejšega pomena.

Zavod za črtanje papirja.

Obenem priporočam svojo bogato zalogo vseh drugih pisalnih in risalnih predmetov po najnižji ceni.

Jos. Petrič v Ljubljani.

Uvod v narodno gospodarstvo.

Priredil

po Maurice Blocku Vekoslav Kukovec.

Cena: 1 K, po pošti 10 h več.

Knjiga se dobiva pri L. Schwentnerju v Ljubljani in M. Neratu, ravnatelju v Mariboru, Kokoschineggstrasse.

Dolžnost

vsake rodoljubne hiše je, da poskusi in vedno rabi le

kavno primes

v prid

„Družbe sv. Cirila in Metoda“

ter tudi vse druge

cikorijske izdelke

samo iz domače

„Prve jugoslovanske tovarne za kavne

surogate v Ljubljani“.